

ספר עמור ואיסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

סימן רסג [קבא]

ידידי יום הכפורים. צוה יוצרינו לכהן גדול שיתודה על חטאת יום הכפורים ב' וידוין אחד עליו ועל ביתו (א) ועל שעיר המשתלח עון ישראל. בשעיר המשתלח בהדיא כתוב כפ' אחרי מות והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. וכבר (ב) מסקינן לה ביומא פ' אמר להם הממונה (ג' ז') דתנן התם בא לו אצל פרו ופרו (כו') וסמך שתי ידי והתודה עליו את כל עונות וכך היה אומר כו'. ותניא בגמ' (ג' ז') כיצד מתודה עויתי פשעתי [חטאתי] וכן בשעיר וכו' דברי ר' מאיר וחכמים אומרים חטאתי עויתי פשעתי. וטעמא דתרווייהו מפרש התם ומסקינן התם כרבנן. ומן התורה (ג) בכפרת דברים הכתוב מדבר או אינו אלא בכפרת דמים נאמר כאן לכפר ונאמר להלן לכפר מה להלן בעגלה ערופה (ד) בכפרת דברים הכתוב מדבר אף כאן בכפרת דברים. ואם נפשך לומר הרי הוא אומר והקריב וכפר ושחט ועדיין לא נשחט הפר. ומניין שבא נא נאמר כאן כפר ונאמר להלן כפר מה להלן באנא אף כאן באנא. ומניין שבשם נאמר כאן כפר ונאמר בעגלה ערופה כפר מה להלן בשם אף כאן בשם.

תולדה למצות עשה. צו חכמים שכל ישראל יתודו בין איש בין אשה ביום הכפורים. כדתניא בסוף פ' יוהכ"פ (פ"ז ז') מצות ידידי יוהכ"פ עם חשיכה (ה) וחכמים אומרים צריך שיתודה קודם שיאכל וישתה שלא תמרפ דעתו. אע"פ שיתודה ערבית אחר סעודתו צריך שיתודה קודם סעודתו התודה ערבית צריך שיתודה שחרית בשחרית יתודה במסוף במסוף יתודה במנחה במנחה יתודה בנעילה. והיכן אומרה יחיד אומרה אחר התפלה ושליח צבור באמצע התפלה. בנעילה מאי אומר. אומר רב אתה יודע רוי עולם ושמאל אומר ממעמקים. לוי אומר ובתורתך כתוב לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם ר' יוחנן אומר רבון כל העולמים כי לא על צדקותינו אנחנו. רב יהודה אומר מה נאמר לפניך רב המנונא אומר אלהי עד שלא נוצרתי: אומר בר [המדורי] (ו) לא שנו אלא שלא אומר אבל אנחנו חטאנו אבל אומר אבל אנחנו חטאנו תו לא צריך וקיי"ל הכי והוסיפו עליו על חטא שהטאנו וכו' ובא (ז) הדבר שלא לשנות.

סימן רסד [קעט]

ידידי מעשר: צוה הכ"ה להתודות על מעשר שני דכתיב כפ' והיה כי תבא כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית וכתיב ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו. ותניא בספרי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונמנע רבעי וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון וגם זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני ולקט שכחה ופיאה: ומאחר שכולם נתרבו מה ראו חכמים להעמיד היודי בביעור ממעשר שני למדנו מדכתיב לא אכלתי באוני ממנו. ובעל התבואה הוא דקאמר ליה ובי' משתעי קרא ואין לנו בכולם שאכילה תלויה בו אלא מעשר שני שהרי כולם יצאו מתחת ידו לכהן ולעני. הלכך יש לנו לומר דאמעשר שני לבד קאי. וכן פירשתינו למעלה באיסור אכילת מעשר שני לאונן (ס' פ"ו).

תנן במס' מעשר פ"א. ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליה ומעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום. ואם היו פירותיו רחוקין ממנו קורא להם שם ויקנה למי שהם. ומעשה בר"ג ור' יהושע ור"א בן עזריה ור"ע שהיו בספינה ואמר עישור שאני עתיד למוד נתון לר' יהושע ומקובו מושכר לו וכו' פי' (א) מכרם והקנם למי שהם. תנן בא ר"ע ולימד שכל פירות שלא הגיעו לעונות מעשרות פטור מן הביעור פי' שלא נהגו (ב) ולא נתהייבו במעשר. וטעמא דכתיב כי תכלה לעשר בראוי למעשר הכתוב מדבר.

תועפות ראם

(א) ואחד עליו ועל מטהו כ"ה נדפס וכ"ל וכן נכון יותר לשון הנדפס על "פר" חטאת. (ב) ובפר כ"ל. (ג) ומן התורה וכפר בכפרת דברים כו' כ"ל ופי' מן התורה ר"ל והיכן כתוב בתורה הידוי ע"ז אמר וכפר כו'. (ד) דעגלה ערופה. לפיכך מה כפרה האומרה בשעיר ועי' הת"ה אחרי סי' כ' שהביא גי' היראים דכאן ושכס' שס"ג נדפס ועיין מה שכתבתי להלן סי' תמ"א אות ד'. (ה) חשיכה דברי ר"מ ותכ"א כו' וישתה שחא תסרף דעתו עליו כסעודה ואע"פ שהודס קודם סעודה יתודה לאחר סעודה כ"ה נדפס וחמ"ר שס"א וואע"פ שהתורה ערבית יתודה שחרית ולפנינו ליתא דברי ר"מ ועיין ב"ל או"ח ריש סי' תר"ו ובניאור הגר"א שס"א סק"ג ומש"כ כאן אע"פ שיתודה ערבית אחר סעודתו נראה ג"כ בהרמב"ם דלגו בת"ע קאי שח"כ כתב התורה ערבית ור"ל בת"ע ועיין בתו"י יומא שס. (ו) ליתא בכ"י המוסגר. בהמשך. (ז) ונראה הדבר שלא לשנות כ"ה נדפס וכ"ל:

(א) פי' הקנס כו' כ"ה נדפס והיכת מכרס שכתוב כאן כ"ל ועיין ב"מ י"א ז' מת"כ נתיים כתיב זהו כו'. (ב) דנו כ"ל וזה כמ"כ

ספר עמוד ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבא

שנינו במנחת (ג) יום טוב היו מתודים כיצד היו מתודים בערתי הקדש מן הבית [זה] (ד) מעשר [שני] נטע רבעין תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאומנה זה מעשר עני לקט שכחה ופיאה אע"פ שאינם מעבדין את הוידיו מן הבית זה חלה ככל מצותך אשר צותני האם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות. לא עברתי ממצותך לא הפרשתי מסין על שאינו מינו לא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש לא שכחתי מלברך ומלהזכיר שמך עליו לא אכלתי באוני ממנו האם אכלן באנינות [אינו] יכול להתודות לא בערתי ממנו בטמא האם הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות לא נתתי ממנו למת (ה) ארון ותכריבין ולא נתתי ממנו לאונגין אחרים שמעתי בקול ה' הבאתיו לבית הבחירה עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושימחתני בו אחרים השקיפה ממעון קדשך וגו'. ולמה אמרו ערב יום טוב הראשון (ו) להתודות כדתניא להלן בספרי כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך יכול בחנוכה נאמר כאן קץ (ונאמר להלן קץ) מקץ שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך ונאמר להלן קץ מקץ שבע שנים כמועד שנת השמיטה בחג הסוכות מה להלן רגל אף כאן רגל [אין] מה להלן סוכות אף כאן סוכות ת"ל כי תכלה לעשר רגל שכלו לו מעשרותיו פי' שכל הפירות נלקטו ונדגנו מה שאין כן בסוכות מכאן אמרו ערב יו"ט הראשון [של פסח] של רביעית ושל שביעית היה ביעור ובשעת הבכורים (ז) וידוי ולמה בסוף שנה שלישית דכתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך.

סימן רסה [קסו]

מקרא בכורים. את ה' אלהיך תירא ותעבוד ולא תהיה כפוי (א) טובה. צוה בהביאך את הבכורים לעזרה שיקרא עליהם וידוי לפני המקום ב"ה על כל הטובה אשר עשה עמך [דכתיב] ב' והיה כי תבא וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אובד אבי הכל כמו שאמור בענין. ובאשר יקרא (ב) בלשון הקודש כדתנן בסוטה [ג' א'] ואלו נאמרים בלשון מקרא ב כ ו ר י ם כיצד נאמר כאן וענית ואמרת ולחלן הוא אומר וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש אף

תועפות ראם

כמ"כ הר"ם שלא בלא לענות מעשר קודם מירוח כל פרי ופרי כמו שפורש עונות בפ"ק דמערות מ"ה וכמו שפי' בס' מלאכת שלמה שם ולשון עונה בלא דוקא אבל בס' משנה ראשונה כ' דלא כהר"ם אלא עונת המעשר הוא כמ"ס בפ"א דמערות מ"ב כ' עד מ"ה ובנדפס איתא פי' שלא נתנו ולא נתחייבו במעשר ואינו מנין דבריו ואולי י"ל שם שלא נתבטלו וכאן י"ל שלא נעמרו ודא ודא אחת היא שז"ל להס' חדש של' להניס שלא מירחו ולא נתחייבו כו' והיינו כפי' הר"ם עכ"ל. (ג) שנינו במנחת יו"ט היו מתודים כו' וכ"ה בנדפס ותנן במנחת יו"ט ה' מתודה כו' ולפינו במשנה י' פ"ה דמע"ס במנחת יו"ט האחרון היו מתודין כו' ורבינו העתיק גי' המשנה שזירושלמי שם וכן כ' רבינו לעיל ד' המשנה ו' דפ"ה דמע"ס בזה"ל ע"ס הראשון של פסח כו' שהוא ג"כ כג' הירושלמי שם כמ"כ התו"ס ולא כמ"כ בנדפס ע"ס האחרון של פסח כו' ה' ביעור דהעיקר כג' הכת' שלפינו כמ"כ רבינו בסמוך ולמה אמרו ע"ס הראשון של פסח להתודות כו' וכ"כ רבינו בסוף הסיון ובשעת הביעור וידוי. [ומשם יש לדחות דכוונת רבינו בלוחו רגל שהיה הביעור ה' הוידוי מיהו הביעור ה' צי"ס הראשון של פסח והוידוי ה' במנחת יו"ט האחרון ש"ס] וידידי עוז הרב הג' וכו' ר' מרדכי אל"י שליט"א ראבינאוויץ המחבר ס' נר למאור מלא חצר לדעת היראים בתוס' רי"ד בחי' לנדרים ד' פ"ד ב' (ס') ו"ב) שם וי"ל והביעור של שלש שנים ה' בערב הפסח של רביעית כדמפרש בספרי וכתבנו במע"ס כו' עד הפסח וביו"ט הראשון של פסח ה' הוידוי בערתי הקודש מן הבית כו' עכ"ל מבואר דגירסתו ג"כ במשנה י' לא ה' במנחת יו"ט האחרון כ"ל ביו"ט סתמא כמו שהוא במשנה שזירושלמי וסמך המשנה ראשונה מ"ו דפירש שם שהביעור ה' צי"ס הראשון והוידוי ה' למחרתו כדגרי היראים רק שקשה ע"ז ממה דפריקין בירושלמי במע"ס שם ויתודה ביו"ט הראשון של פסח ומשני כד' שהיה לו מה ליכול ומוכת מזה דגם הביעור לא היה עד ע"ס האחרון וכמ"ס הגר"א בש"א ואולי ה' להס' פי' אחר בד' בירושלמי עכ"ל. והס' חדש העיר מדברי רש"י סנהדרין י"א ב' סד"ה דומן ביעורא משא שם ה' מעברו ערב פסח ומתודה בערתי הקודש אלמא שהי' רש"י גורס ע"ס הראשון ועי"ס בס' יד רמב. (ד) המלות המוקפות ליתא בכ"י והוספ' עפ"י הדפוס, המעתיק. אבל גם שם בשבט וכל' אחר רבעי נתחיו ללוי, זה מעשר לוי וגם נתחיו זו תרומה כו'. (ה) למת לא לקחתי ממנו ארון כו' כ"ל ש"ח. (ו) של פסח כ"ל וכו' בנדפס ועיין להלן אות ו'. (ז) הביעור כ"ל וכו' בנדפס וכו' הס' חדש דברי רבינו ל"ז להניס שהרי הביעור ה' ע"ס והוידוי ה' ביום שלאחריו כדתנן במתניתין והביאה רבינו כו' ופשוט דנק"מ דבשעת ש' רבינו לאו דוקא אלא דר"ל בלוחו זמן ורגל וכן מש"כ רבינו למעלה ולמה אמרו שיו"ט ש"ס להתודות לאו דוקא להתודות אז אלא ר"ל לבער כדי שיוכל להתודות אח"כ למחרתו:

(א) הוא מבואר בספרי דברים פ' רנ"ט ואמרת אליו שאיך כסוי עונה ש"ח. (ב) ובאשר יקרא הקורא יקרא בלשון כו' כ"ה בנדפס ובראה לי דמאחר דמקרא ביכורים בלשון נלמד מדכתיב וענית ואמרת לפי"ז אין החיוב בלשון כ"ה מן ארמי אובד אבי וגו' אלא מה שאומר הגדתי היום וגו' עד ארמי אלא, יכול לאומרה ככל לשון וא"ס פרש"י כוסה ל"ב א' ד"ה מקרא בכורים

242 ספר עמוד ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

עניה האמורה כאן בלשון הקודש. ותנן במסכת בכורים פ"ג עודיהו הסל על כתיפו קורא מהגדתי היום עד שהוא גומר כל הפרשה ר' יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. הגיע לארמי אובד אבי מוריד הסל מכתיפו ואוחו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניף וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא אומר כל הפרשה ומניחו [בצד] (בעד) המוכח ומשתחוה ויוצא.

והא דאמרינן במכות י"א [ו' ב'] ובקרושין פ"א [ג' ב'] ובכומת פ"ג [י"ט א'] כהן מניח ידיו תחת יד הבעלים ומניף פי' בענין זה בעלים בעלינו של כלי בשפתותיו וכהן בתחתונו [ולא] שתי הידים זו על זו דאם כן הוי חציצה. ואמרינן במנחות שלהי פ"ב מדות [ג' א'] אין תנופה בחיבורן (ג) דהיכי לעבד לינפין כולו בהדי הדדי קא הוי חציצה וכו'. ורש"י פי' (ד) במנחות הקשה מכהן מכניס ידו ולא תירין ואשתמיטתיה ההיא במסכת בכורים שתחת ידו בשולי הכלי קאמר. וכבר פירשתי למעלה במתנות כהונה [פי' ק"צ] איזהו פרי חייב בככורים ואיזהו פטור ומנלן.

סימן רסו [רפס]

קריאת המלך. צוה הב"ה שיקרא ספר אלה הדברים בהקל דכתיב ב' וילך (אתם נצבים) ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בבא כל ישראל ליראות תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם הקהל את העם וכו'. ותנן בכומת פ' אלו נאמרים בלשון הקדש פרשת המלך ותנן [מ"א א'] המלך קורא מתחלת אלה הדברים עד (א) שמע והיה אם שמוע ומעשר תעשר עד

תועפות ראם

בכורים וז"ל שה' קורא מארמי אובד אבי ע"ס כל הפרשה ע"כ ואילו במשנה ו' פ"ג דבכורים מפורש קורא מהגדתי היום כו' ועיי"ש בתוס' שעמד על פי' הרע"ב ובאמת כן פרש"י אבל לפי מה שכתבתי לק"מ וכן נראה מדברי ס' החינוך מ' תר"ו שכ' שם וז"ל שלטונו בהציאת הכוכבים למקדש לקרות עליהם הכתובים אלו הנזכרים בפרשה זו והם מארמי אובד אבי עד כו' אשר נתת לי ד' ועז"ל וענית ואמרת לפני ה' אנו וזה המקרא יקראו ז"ל מקרא בכורים ע"כ ולכאורה הו"ל לומר והם מהגדתי היום כו' ועז"ל ואמרת אנו אלא ע"כ דס"ל לקרות הכתובים אלו הנזכרים בפרשה דהיינו בלה"ק אינם כ"א מארמי א"א ועז"ל וענית ואמרת דהיינו בלה"ק, וחדוש בטיני על המנחת חינוך דכל רז לא אנס לי שלא הרגיש כאן מלשון החינוך מיד, ובמכות ד' י"ז א' פרש"י לאוכל מבכרים עד שלא קרא עליהן ארמי אובד אבי נראה ג"כ משם דמארמי אובד אבי עיקר הקריאה ולא מהגדתי [היום], ומדברי הרמב"ם פ"ג מהל' בכורים ה"י אין להוכיח דעתו שכ' שם ואין קורין אותה. אלא בלשון הקודש שנאמר וענית ואמרת בלשון הזאת ע"כ וז"ל שסמך עמש"כ וענית ואמרת ושמינן מינה דמשם והלן בלה"ק כנ"ל. (ג) וז"ל בחכמים כו' לינפו כולו [הנראה ד]. (ד) פי' כנ"ל. ועיין במנחות ס"א ב' חוד"ה כהן שכ' שרש"י תי' עיי"ש ורבינו כ' ולא תירין ולפינו בפרש"י ליתא כלל ועי' להלן ס' תנ"כ ובהנהגות ח' להרא"ם אורוין פ"ג דבכורים מ"ו בפי' הרא"ש ועיין סוכה מ"ו ב' בפרש"י ותוס':

(א) עד שמע בגדפס עד שמגיע וברור דפ"ס הוא וז"ל עד שמע וכוונת רבינו עד שמע ועד בכלל דגם שמע קורא. ולשון המשנה עד שמע ושמע והוא יותר נכון. וכן מש"ל ומעשר תעשר עד כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך ר"ל ג"כ ועד בכלל ובגדפס הגי' עשר תעשר כי תכלה לעשר כמו שהוא במשנה שלפנינו אולם לפיכך רבינו כאן י"ל שכן הו' גי' במשנה וא"ש לפי"ו גם דעת הרמב"ם פ"ג מהל' תנינה ה"ג ובפי"מ והסמ"ג עיין ר"ל והחינוך מ' תרי"ב שמשגיגה לעשר תעשר שצראה קרא משם ע"ס עד סוף הכרכות והקללות עד מלכד הכרית אשר כרת אחס בחורב אך מש"כ רבינו פרשת המלך אינו מובן לפני פרש"י פרשת המלך הוא אשימה עלי מלך שגם' שופטים א"כ כבר נכללת היא במש"כ רבינו ומעשר תעשר עד כי תכלה וכו' ועיין במהל' פ' ירושלמי פ"ז דכומת ה"ח שכ' באמת דהרמב"ם ודעמי' אולי לפי נוסחת הירושלמי דלא גרים במתני' פ' המלך אחר כי תכלה לעשר דמשמע הכי דמעשר תעשר קורא ע"ס וא"כ גם בדברי היראים כאן פ' המלך פ"ס ור"ל עד שהוא גומר כל הפרשה כל פרשת תבוא דבכלל זה ברכות וקללות ג"כ ואחי שפיר שלא הזכיר כלל מברכות וקללות ואפשר דפ' המלך י"ל לבסוף אחר כל הפרשה ויהי' פי' כל זה פרשת המלך ששנינו בריש המשנה פ' המלך כיצד וכן בד' ל"ב א' במשנה ופרשת המלך ועיין רש"י ב' ד"ד ב' ד"ה ספר שפי' שם וכו' קורין בעזרה פ' המלך בהקל ובקונטרס זכר למקדש מיוחד על מ' הקלס פ"א סוף אות א' כתב דל"ל דס"ס בפרש"י דלמה נקם פ' המלך דוקא א"ו שז"ל וכו' קורא המלך הפרשיות בהקל ובמחכ"ת להאם הניח בפרש"י דרש"י נקם לשון המשנה דכומת ל"ב א' ומ"א א' פרשת המלך ותו ל"מ. ועיי"ש בפ"ב אות ו' מש"כ בדברי היראים הגדפס ולפמש"כ בכת"י אין לפרש כן, וז"ל דבגדפס כתוב כאן יותר וז"ל שם ותן המלך עומד ומקבל יושב וקורא בו ע"כ. והסמ"ג שם כ' ושינוי המלך עומד ומקבל ויושב אס ראה וקורא כו' עד מלכד הכרית אשר כרת אחס בחורב ואס קרא מעומד הר"ל משוכה וכו' הרמב"ם פ"ג מהל' תנינה ה"ג ובפ"ס זה שם בזה"ל שכ' שם כיצד הוא קורא כו' והמלך מקבל כשהוא עומד ואס ראה יושב ופוחת כו' וקורא הפרשיות כו' ופשוט בעיני דכוונתו שאס ראה המלך יושב אחר שקבלו כשהוא עומד ופוחת כו' וקורא כו' משא"כ אס אינו רואה יושב אחר"כ כ"א להיות נשאר מעומד אף כשהוא קורא הר"ל משוכה כמש"כ בזה"ל ובקונטרס זכר למקדש שם פ"ה אות ד' שזכר בכומת הרמב"ם ואס ראה יושב גם בשעת הקבלה ותמה עליו עיי"ש ואח"כ יישבו ובמחכ"ת אין זה כוונת הרמב"ם ודו"ק בלשון שאלמר יושב בלשון עתיד וף

ספר עמד ואיסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבב

כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך פרשת המלך עד שהוא גומר כל הפרשה. ומניין שבמלך דבר הכתוב דבר זה מדברי נביאים למדנו (ב) דכתיב ביאשירו וישלח המלך ויאספו אליו וגו' ויקרא באזניהם את כל דברי ספר הברית הנמצא בבית ה'.

סימן רסז [שטו]

להשבע בשם. צוה השם ב"ה כשיתחייב אדם שבועה (א) שלא יחייבוהו ב"ד להשבע אלא בשמו של ה"ב דכתיב ב' ואתחנן את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע. ותניא את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע ואם לאו אינו רשאי להשבע בשמו.

סימן רסח [קכח]

מקרא מגילה. תנן במגילה [ג' א'] מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד בט"ו לא פחות ולא יותר כיצד כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין אותה בט"ו כפרים ועירות גדולות קורין אותה ב"ד אלא שהכפרים מקרימים ליום הכניסה. ואמר רבי יהודה [ס' א'] אימתי במקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל במקום שאין נכנסין בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה וקיי"ל כ"מ שאמר ר' יהודה אימתי (לפרש בא ולא לחלוק) אינו אלא לפרש דברי חכמים ולא לחלוק ואע"ג דפליג רמי בר חמא פרק זה בורר לו בסנהדרין [כ"ה א'] ואמר דאימתי לחלוק וגם סוגיא דשמעתתא ב' כסוי הדם דתנן [פ"ז ב']

תועפות ראם

ואף לספרים שכתוב בהן יושב עכ"ל ר"ל כמו שזכרתי לאחר קבלת מעומד יושב בשעת הקריאה, ותמיהני על התפא"ר בפי' למשנה סוטה שם אף נ"ד שהקשה הרי כל הפסוק מדבר ועושהו נקרא הדיוט ותי' דנאמת אנריס המלך לא הי' ראוי למלות מד"ל ולא הי' פסוק ולהכי שזכרו עכ"ל דלפי' נמלך הראוי למלוכה מד"ל אינו נקרא משונה אם קרא מעומד והוא נגד הרמב"ם והסמ"ג והחינוך עיין בדבריהם. ובאמת קושייתו לק"מ לפסמ"כ הנר"ל בשני"א ברכות פ"א מ"ג דכל שהוא מזה בעלם אלא שלא להרבותו חכמים אם עושהו נותנין לו שטר שטעה מזה מן המוכרח יע"ש וה"ל יש מזה בעמידה כדאי' מגילה כ"א א' משא"כ בתורה אלא דלדידי' לא הסריחוהו חכמים ואחרו קורא יושב ומש"ל אם ראה להחמיר ע"ע לקרות מעומד הרי' משונה ועיי' בפתח עינים להגאון רחיד"א בע"י ב"מ נ' ב' שהאריך בזה. (ב) עיין רס"י סוטה מ"א א' ד"ה שנאמר ונחוי"ע ובס' אהלי יהודה לספרי פ' שופטים:

(א) עיין סמ"ג עשין קכ"ג בדברי רבינו וב"כ החינוך פ' עקב מ' תל"ה והנרי"ם שם כ' מזה ליתן טעם שלא הערה דברים הללו במקומן ב' ואתחנן ו' י"ג דכתיב נ"כ ובשמו תשבע עכ"ל ופשוט הוא בעיני דל"מ לפי הסוגיא דתמורה ג' ב' לפי הנירסא שלפינו והיא ג' הרמב"ם בסה"מ מ"ע ז' הכתיב קרא אחרינא ובו תדבק ובשמו תשבע ועיי"ש בפרש"י וא"כ ובשמו תשבע השני דמיותר להוסיף על לשונות הרשות דהיינו מי שנתחייב שבועה ב"ד דמ"ע להשבע בשם של הש"י וכמש"כ הל"ב שמה שם להרמב"ם סי' הסוגיא דתמורה שם וא"כ החינוך דלזיל בשיעור הרמב"ם ספיר עבד שלא הערה דברים הללו ב' ואתחנן וגם ב' רבינו כאן ז"ל דכתיב ב' עקב ונ"כ ב' יראים הנדפס וכן מוכח ממש"כ ובו תדבק שאינו ב' ואתחנן ולפי"ז ז"ל אותו ז"ל ואותו, שו"מ בס' דבר מזה שתי' קושיית הנרי"ם כנ"ל ועיי"ש בסה"מ להרמב"ם שה"ר כי השבועה צעת האורח מזה זה והיא מ"ע ממה שנאמר שבוטות ל"ה ב' אמרה תורה השבע ואל תשבע כו' שזמו ואל תשבע היא מל"ת כן השבע הוא מ"ע והל"ב שמה כ' וראי' זו טובה מאד. ואני אומר דז"ל אלא לפרש"י שם אמרה תורה השבע שבוטות ה' תהי' בין שניהם אבל הרשב"א והריטב"א שם הסכימו יותר לפיר"ח שפי' אמרה תורה השבע והשבע הכהן את האשה כו' וזה שפיר הוי מ"ע שהוא חלק מעיקר המלוה שמנא הרמב"ם עשין רכ"ז לעשות לסוטה כחורה שנאמר ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת ע"כ אבל לעיין בשיעור הרשות אין לו ראי' מבין, ומש"ר ותניא כו' כן הוא במדרש תנחומא ורבה ס' משות ויש כאן חסרון היכר בדברי רבינו ואחר ובשמו תשבע ז"ל אם יש כך כל המדות האלו אחת רשאי להשבע בשמו ואם לאו כו' וכ"ה במדרש שם ועיי"ש בהגרד"ל אות ד' שיש ס"ס בהגהתו שם ופשוט דכוונת הגרד"ל ל' הנהות במדרש שם, א' שכתוב במדרש שם ואותו תעבוד והגרד"ל ר"ל להניח אותו תעבוד, ב' אחר וזהו שנאמר עליו ובו תדבק במדרש שם הניח הגרד"ל ה' תיבות ובשמו תשבע אם יש כך כו' והמחמיקים נאפו ב' הנהותו יחד וגם שזכו בדבריו לכתוב ואותו ויאל' הנגל הזה כאלו כוונת הגרד"ל למוחק מה שבנתיים ולכאורה הך ותניא כו' ש' רבינו הוא סותר דבריו הקודמין שזמו הנרי"חא שבמדרש השיג הרמב"ן בסה"מ שם על הרמב"ם וזה"ל שזכרו ובשמו תשבע למ"ע עיי"ש בדבריו אולם עיין מנ"א שם שיש ד' המדרש דהיינו דוקא כשאין כ"כ אורך לישבע כו' אבל להיות עם האורח להשבע מזה יש בה ועיין בלב שמה שם ישוב אחר וס"מ בראש ס' המדע כ' ליישב להרמב"ם שיחא ה' מזה להם לישבע ולשאר כל אדם אסור:

לפינו

244 ספר עמוד ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

דס הניתן (א) על הסכין ושעל האנפים חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין דם אלא הוא אבל יש דם אחר פטור מלכסות ואמרינן בגמ' [פ"ה ח' ב] במאי קא מיפלגי ר' יהודה סבר [דמו] טקצת דמו ורבנן סברי כל דמו אפילו הכי קי"ל אימתי לפרש (דאמרינן) (ב) וההיא סוגיא דכסוי הדם לא קי"ל כוותיה דאשכחנן (ג) בבכורות פ"א [ג' ב] דאמר ר' יוחנן סבר ר' יהודה בכור כוליה בכור משמע ופליגי על ההיא דכסוי הדם דאמר סבר ר' יהודה דמו מקצת דמו הלכך לא קי"ל דאימתי לחלוק.

והא דתניא (ד) בהמקשה. אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו. ומודה ר' יהודה במוכר את האם לחתן ואת וכו' דמשמע מדקתני מודה דאימתי לחלוק כדאמר בכתובות בתחלת פרק שני [ט"ז ב] מודה למאן צריכין אנו לומר מדלא מייתי מיניה תיובתא לר' יהושע בן לוי ור' יוחנן שמעינן דאיבא דלא תני אימתי אלא קמה (ה).

והני זמנים דתניא י"ב י"ג י"ד ט"ו מפיקין בגמ' מקראי דכתיב לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם וזמנם וזמניהם למדנו שזמנים הרבה תקנו להם חכמים לישראל [ופריך] ואימא זמנים טיבא ומתריץ זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי וי"נ לא איצטריך דאמר רב שמואל בר רב יצחק וי"נ זמן קהלה לכל היא ואימא שיתסר ושיבסר אמר קרא ולא יעבור. ואמר רב יהודה אמר (רב) שמואל אסתר ברוה"ק נאמרה לקרות ולא להכתב [מגילה ז' ב] ומגלל דכתיבנא לה דקי"ל כר"א המודעי דתניא כתוב זאת וזכרון בספר [זאת] מה שכתוב בכאן [ו] במשנה תורה. וזכרון מה שכתוב בנביאים. בספר מה שכתוב במגילה הלכך לא קי"ל כשמואל אלא כר"א המודעי דהא קאי ר' יוחנן כותיה ואמרי לה ר' יוחנן בשיטתיה. ואשכחן רבויי זמנין לעשיה (ו) לזכירה מגלל אמר קרא והימים האלה (נעשים נזכרים מקיש עשיה לזכירה) [נזכרים ונעשים מקיש זכירה לעשיה]. תנן במגילה [י"ז ב] הקורא למפרע לא יצא היתה כתובה בסם ובסיקרא בקימוס ובקנקנתים על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית בספר ובדיו. ואמרינן בגמ' [י"ט ב] אמר (ז) רבא אתיה כתיבה כתיב הכא ותכתב אסתר המלכה וכתוב התם ואני כותב על הספר בדיו מה להלן בדיו אף כאן בדיו ודיו הנעשה משל קוצים אבל של עפצים אינן דיו כדאמרינן בגמ' [כ' ב] פלי קורטא דדיותא ובדיוק ובשל עפצים ליבא למימר הכי דהא לית ביה קורטא. ואמרינן (ח) המוציא ובגיתין פ"ב [י"ט ב] דיו דיותא וכל הלכות ס"ת במגילה. דאמרינן במגילה בסוף פ"א (ט) א"ר תנחום אמר רב אסי ואמרי לה א"ר חייא בר אבא אמר רב אשי דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרשט (י) כאמתה של תורה פ' עקרה של תורה.

תועפות ראו

(א) לשמוי דס הניתן ושעל הסכין ופרש"י דס הניתן חוץ לגמול וכו' שם פ"ג ב'. (ב) לפרש דהא ריב"ל ור' יוחנן ס"ל אימתי לפרש בפ"ז ז"ב במסדרין ופ"ה חולין בשבת. כ"ה בנדפס וט"ס הוא דל"ל ופ"ה חולין בעירובין [פ"א ב'] וכו' דדברי ירמיהו להלן סי' תל"ח. (ג) דאשכחנן כו' הלכך לא קי"ל דאימתי לחלוק. כהנא הווי העמודים נראה דר"ל דס"ל לר"י וריב"ל דכל אימתי דרבי יהודה לפרש וכו' וס"ל הא דתנן התם אר"י אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וכו' מפרש דברי חכמים וליה לא ס"ל דהכמים סברי דמו אפי' מקצת דמו כדסברי גבי בכור מקצת בכור משמע אבל לר' יהודה גופיה דמו כל דמו משמע כדסבר בכור כולי' בכור משמע עכ"ל ואזי חמה דל"ל מה יענה רבינו להאבע"ל דבכורות שם דכ"ע בכור כולי' בכור משמע ולפי"ו יקשה מכסוי הדם דהתם מידרש דמו מקצת דמו לרבנן אי נימא דאימתי דר"י לפרש ב' ז' ואם נימא דאימתי דר"י לחלוק תיקשה דר"י אדר"י וי"ע. (ד) ז"ל דתנן באוהו וא"ב [פ"ג א'] ועיי' ביד מלאכי כללי הכ"ף סי' ש"א עקובה על מש"כ היראים כאן דאיכא דלא תני אימתי אלא במה וז"ל שם דגירסא זו לא ראינוה ולא מלאנוה לא בדאשונים נס לא באחרונים ואיכא למימר דכל כי האי לא הווי שחקי מינה עכ"ל ולא ראינו אינה ראי' ומלאנו בחוספתא דחולין ספ"ה הגי' אר"י דר"ל כו' והיינו קד דלר"י במשנה טיין בר"ן ור"א"ש ולכן השמים רבינו לקמן סי' ש"ט ולא הביא דברי ר"י שבמשנה שם והשם חדש בנדפס סי' קל"ח כ' ז"ל שם רבינו אמאי השמים להא דר"י אס לא שאלמר שדעתו דפליגי ר"י ארבנן ולרבנן לא מפלגינן ובאמת ברור הדבר צ"ל ספק דדעת רבינו כן כמבואר כאן. (ה) אלא במה ועיין יד מלאכי שם שם' להקשות דאכתי היקשה אמאי לא מוהיב מינה תיובתא לריב"ל דלית ל' דמה צ"ל לפרש ועיי"ש ח"י בדומק ובגמ' ווי העמודים כ' דס"ל ספק בדברי רבינו וז"ל ולא במה ולפי מה שכתבתי למעלה לאשר דברי רבינו מהחוספתא ח"י עכ"ל אלא במה. והחוס' בחולין פ"ג א' ד"ה ומודה גימורו תיבמא למאן מודה ואזי לטעמייהו שכן חממה גיטין פ"ג ב' ד"ה מודה אבל הרשב"א בחי' שם כתב אף. דלא שייך מודה לבר פלוגתי' מ"מ קמ' מודה לומר דמוי'א מכלל שאלמר ועיין בגמ' כ"מ מ"ט א' וכו' י"ל באותו ואת צנו ועיין בנח"מ פ"ו מהל' יו"ט הלכה כ' מה שהקשה שם ש"ד המ"מ והיינו כמשכ"ל כאן אבל הריב"ז א"ל בחי' נח"מ שם כ' ומודה דאמרינן בש"ס לגמריה עכ"ל [מה שהעיר המבאר מר' הרשב"א גיטין פ"ג דאשכחן מודה נס שאין חולין א"כ תיקשה קד דכתובות רפ"ב שהביא רבינו לשון הגמרא"ל ש"ס א']. (ו) בנדפס איהא לזכירה לעשיה מגלל והשם חדש הגיה להיסוך ויפה כיון כמש"כ כאן. (ז) אמר רבא"ל לפנינו וכן בנדפס ליתא. (ח) ואמרינן בשבת פ' המוציא כ"ה בנדפס אבל ליתא שם וז"ל פ' הגונה (ק"ד ב'). (ט) ס"י ב' עיי"ש א"ר תנחום ואמרי לה א"ר אסי ותל"מ. (י) שרשט כו' כ' הא"ו סי' ש"ג בזה"ל מלמד שצריכה שרשט כאמתה של תורה כספר תורה שירשט הלכה למעשה כע"ל וכו' א"ח"כ

ספר עמוד ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבן

ולפנים בהלכות של תפלין בעמוד ו' [סי' ט"ז] אאריך בהלכות דיו (ובהלכות תפלין) וראיות אביא ומשם תלמוד גם הלכות מגילה. ענין אחר כאמתה של תורה [מזוזה]. הלכך צריכה מגילה שתעבד לשמה כמזוזה. כאשר אפשר לפנים בהלכות מזוזה [סי' ט"ז] וצריך שיהיו אותיות שעטנז' ג"ץ מווינות שלשה זיונים (יא) כזה ושתהא כל אות מוקפת גויל. אמרינן בפרק הקורא את המגילה למפרע [י"ט א'] א"ר חלבו א"ר חמא ב"ר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה נקראת אגרת שאם הטיל בה ג' חוטי גידין כשיהא אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהיו משולשים. ותניא (יב) אין קורין את המגילה אלא ביום ומעמא דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ימים אין לילה לא. תניא מהבא (יג) הקורא את המגילה ויוצא בה ידי הובתו ר' מאיר [אומר] כולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר מאחר הדברים האלה. ואמר ר' חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה. וצריך שיתכון הקורא להוציא והשומע לצאת דלא קי"ל כרבא דאמר אין מצות צריכות כונה דאמרינן ב"ה פ' ראיה ב"ד [כ"ט א'] א"ל ר"ן לשמעיה כי נהירנא כי נהירנא (יד) לך איכון ותקע לי דקיי"ל כר' יוסי דאמר (טו) שומע לעצמו ומשמיע לאחרים לפי דרכו אמר רב אסי בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא

תועפות ראם

אח"כ תשובת ר"ת שכ' שם זב"ל ועדיין תמורה מס"ת נהרבה בדברים כדליתא פ"ק דמגילה שצריכה דיו ושירטוט כי לא מצינו בס"ת בתלמוד אלא במס' סופרים שהצריך לס"ת שירטוט עכ"ל ועיין סוטה י"ז ב' תוד"ה כתבה שכ' ע"פ ר"ת שפי' כאמתה של תורה כיחידה של תורה דהיינו מזוזה דיש בה עול מ"ש ולאו היינו ס"ת עיי"ש וכל"ה תהום' בניסין ו' ב' ד"ה אמר ע"ש ר"ת והא דאמר במס' סופרים אינו רשאי לכתוב אלא"כ סירגו ויריעה שאינה מסורגת פסולה היינו ד' שרטוטין מלמעלה ומלמטה ומצדדן עיי"ש וד' הא"ל הוא לשון רש"י במגילה אבל תשובת ר"ת שהביא אח"כ חולק על פרש"י וזש"ר כאן כאמתה של תורה פי' עקרה של תורה ור"ל דהיינו ס"ת כפרש"י וכמס"כ ההגמ"י פ"א מהל' תפלין אות ח' ע"ש הרא"ש ותח"כ כ' ענין אחר כאמתה של תורה מזוזה [כ"ז א'] וכל"ה בנדפס כפי' ר"ת והנה בין לפרש"י ובין לפרש"ת מגילה צריכה שירטוט על כל שיטה ושיטה כמס"כ הנ"ל בל"ח סי' תרל"א סק"ג וזש"ר ולפנים בהלכות של תפלין בעמוד ו' סי' ט"ז אאריך בהלכות דיו וראיות אביא ומשם תלמוד גם הלכות מגילה ולא כ' רבינו לדמות מגילה למה שכ' שם בהלכות של תפלין שהלמ"מ היא לסרגל תפלין מד' רוחות כדאמרינן בניסין ו' ב' סי' דה"ל למגילה אלא דמגילה צני שירטוט בין שיטה לשיטה והשם חדש ליראים הנדפס סי' ט"ז כ' עמשכ"ר שם שהלמ"מ שצריך לסרגל תפלין מד' רוחות כו' לא ידעתי מנ"ל לרבינו שהוא הלמ"מ כו' ונראה לי שרבינו כיון למ"ש במס' סופרים ריש פ"א הלמ"מ שמסרגלין בקנה ומפרש דקאי אספרים תפלין ומזוזה שזכור מקודם וכל"ה בירושלמי דמגילה פ"א ה"ט עיי"ש בק"ע ד"ה וכו' וכו' דמירי להדיא בתפלין ומפרש לה רבינו בשירטוט מד' רוחות דבני גס בס"ת ותפלין וכו' התום' הנ"ל ומ"ש רבינו כדאמרינן בניסין א"ר יצחק כו' לכאורה מהך דניסין קשה למ"ל הלמ"מ לס"ת ותפלין לשטר מד' רוחות ת"ל דנל"ה ג' אין כותבין בלא שירטוט מד' רוחות לפי' רבינו. מיהו רבינו שכתב שם הדברים מפ"י ר"ת א"ש לשיטת ר"ת בתום' גיטין הג"ל דדוקא שמתקין לכתוב הפסוק לדרש"ה לך לשרטוט והשתא הא דל"ר יצחק היינו נמי מהלכה למ"מ בס"ת ובע"כ צ"ל שכותב לדרש"ה היו דומיא דס"ת כמס"כ מהרש"ל במנחות ל"ב ב' דה"ה שם ולפי מה שהוכיחו התום' מהירושלמי דלא כר"ת אלא אפי' באגרת שלמים נמי אסור ל"ל דהלמ"מ אחא למימר דפסולה בלא"ה דא"ר דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה ע"מה אינה פסולה קמ"ל דפסולה כדס"ת דסוטה שם וראיתי בס' ברוך שאמר בריש הספר שכ' שם הנ"ה מספר יראים זב"ל הנ"ל שסרגל מד' רוחות כדאמרינן בניסין כו' והא דאמרינן בהלכות תפלין לא צני שירטוט מזוזה צני שירטוט פי' הכי כו' לפי שפרשיות של מזוזה כותבין בתפלין הוצרך שירטוט ותפלין לא צני שירטוט כו' עכ"ל. והוא תמוה דהא מזוזה צני שירטוט בין שורה לשורה וא"כ מה זה שכ' לפי שפרשיות של מזוזה כותבין בתפלין הוצרך שירטוט מה ע"ה הוא זה וברור דס"ת שם וכל"ל לפי שפרשיות של מזוזה כותבין בתפלין הוצרך לומר מזוזה צני שירטוט ותפלין לא צני שירטוט וכ"ה בפנים הספר יראים הנדפס וכוונת רבינו דקשה ל' לפי פירשו למ"ל להמירא להוכיח תפלין לא צני שירטוט מאחר שלא חידשו גם דבר דבשלמא לשיטת רבינו שמתה שמפרש בתפלין לא צני שירטוט היינו דהכי נמי דפסול אס שירטוט בין שורה לשורה עיין או"י סי' תקמ"ג והתום' בסוטה שם דהכי נמי דלא מצי לשרטט תפלין א"ש. משא"כ לרבינו דמשום תפלין לשאר כתבי הקדש דלא צני שירטוט בין שורה לשורה והו' לא. לא הו"ל אלא מזוזה צני שירטוט ותנ"ל. ועז"ה רבינו ולפי שפרשיות של מזוזה כותבין בתפלין הוצרך לומר כו' ובע"כ להלן סי' ט"ז א"ר הנ"ל הוצרך לומר בתפלין לא צני שירטוט עכ"ל והוא מדויק יותר עיי"ש אות ל"ו ועיין יד שאול ליו"ד סי' רפ"ד מה שכתבם בדין שירטוט דס"ת ותפלין. (יא) עיין סי' ט"ז סי' רבינו צננין הנ"ל זיונים ובע"כ ה"ל מגילה כ' ויראים שאמר צריכין זיונים לא דייק. (יב) לא ידעתי מה מקום למשנה זו כאלו להלן הביאה רבינו עיי"ש. (יג) מהיכן קורא את כו' כל"ל ואמרו בגמרא דלפי' למ"ד מליש יסודי צריכה שתהא כתובה כולה ומה תמוה לי משכ' בס' יהנה חממה סי' קי"ו בשם הגאון מהרש"ל במגילה ט' א' דרנב"י אמר וכל הגשים יתנו יקר לנעליהן ולא מיייתי מהמקדס ואת יקר תפארת גדולתו משום דס"ל שצריך להתחיל מתקופה של המן וגם ס"ל ממוכן זה המן לפי' צריך להתחיל מואמר ממוכן ולכן הביא הפסוק וכל הגשים יתנו יקר כו' והוא פלא בעיני דלכ"ע צריכה שתהא כתובה כולה וא"כ שפיר יש לפרש תרגום שכתבו מקרא במגילה דהיינו ואת יקר תפארת. (יד) כי נהירנא לך לפינוי ליתא שם כ"ה צד' ל"ד ב' וכן ליתא בנדפס. (טו) דאמר ט"ס וז"ל דתניא שומע שומע כו' אמר רבי יוסי בד"א כו' ועיין להלן סי' תי"ט אות י"ב.

246 ספר עמור ו אימורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

יצא עד שיתכן שומע ומשמיע. ואחרי שהמגילה דברים שבכתב אינו רשאי לקרותה על פה כדתנן קראה על פה בכל לשון לא יצא אבל קורין ללועזות בלע"ז פי' בנמרא (טז) לעז יונית והלועז שמשמע אשורית יצא ואע"פ שבשאר דברים שבכתב לא אסרו על פה אלא להוציא אחרים ידי חובתן דאמרינן בתעניות בפ"ג (יז) אמר ר"י היאך יחיד יכול לקרות בצבור על פה אלא כולם קוראים כקורא את שמע. ולענין (יח) מגילה החמירה תורה שלא לאומרה על פה אפי' לעצמו ומפקינן לה מקראי בפרק הקורא את המגילה למפרע [י"ח א'] דאמר רבא אתיא זכירה וזכירה דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' וכתיב כתוב זאת וזכרון בספר.

ואין לתמוה (יט) היאך נחלק [בין] הוצאת עצמו להוצאת אחרים הלא מן המקרא למדנו. בתמורה פ"ב [י"ד י'] ובגמ' בהנזקין [ס' י'] כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכתוב כי על פי הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה ושבעל פה אסור לאומרן בכתב הא לא קשיא דכתובי אסמכתא נינהו ומדרבנן הוא משום שאם היינו אומרים דברים שבכתב על פה היו מתיאשין לכותבם וגם לא היו מאמינים עמי הארץ כ"כ כי היו אומרים לא נכתבו והכמים רצונם אמרו ומאחר שהוא מדרבנן לא נזור אלא להוציא אחרים ידי חובתם אבל כשהוא קורא לעצמו אינם נותנים האחרים און ולב ודעת ולא אתו לידי תקלה כמו שפירשנו. ומן הטעם הזה הרגילו חכמים רבים בבתי כנסיות לומר בלחש כל המקראות שהן חובה מן התורה ומתקנת חכמים פרשה ראשונה ושניה ויאמר מי כמוך וגו' ברוך ה' לעולם אמן וכן כל המקראות של שבת שתקנו רבותינו אחר שגומר (כ) עמו ישראל אבל פסוקי דמורה לא תקנו לאומרם בבית הכנסת ואינו אלא מנהג. ואע"ג דאמיר רבנן בשבת [ק"ח י'] יהי חלקי מאומרי (כא) הלל בכל יום ביחיד אמרו אבל ברבים אינו אלא מנהג. וקדושה שאנו חייבים לומר בקול רם מתוך שהוא קולוס מלאכים וחביב בפני הבריות נגמרת בפי הכל. ואין עמי הארצות יוצאין ידי חובתן בשמיעה כי אם באמירה ויודעין הכל שהוא כתוב ולא אתי לידי תקלה (כב) והא דאמרינן קראה על פה לא יצא ה"ט ברובה אבל בג' פסוקים או בד' פסוקים יצא דתניא בפ' הקורא למפרע [י"ח א'] השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקראם הקורא כמתרגם יצא ומקשינן מדתניא היו אותיות מוטשטשות או מקודעות אם רשומן ניכר כשרה ואם לאו פסולה ומתריצין הא בכולה הא במקצתה. ובני אדם המדברים בשעת קריאת המגילה אינם יוצאים ידי חובתם שצריך שישמעו כולה וגם אינם רשאים לקרות על פה עם הקורא שאינם (כג) יוצאים ידי חובתם אלא א"כ

תועפות ראם

(טז) פי' בנמ' [י"ח א'] לע"ז יונית. המעיין בנמ' יראה דבמסקנא אידחא לה דפירושא ובכל לעז קורין אותו ללועזות שמצינים אותו הלשון וז"ל דדעת רבינו שהיה זה הפירוש אינו אלא לאפוקי דלא נימא כרז וסמולא דס"ל במסקנא דלעז ויזי לכל כשר וכאשורית מש"ס כ' רבינו מפרש בנמ' לעז יונית ור"ל דלש"ה דוקא ללועזות קורין אותו ולא לכל וכדעת הרי"ף שדחה מהלכה הא דאמרי רב וסמולא לעז ויזי לכל כשר. (יז) בפ' ג"פ [כ"ח א'] כ"ל. (יח) לענין כ"ל. (יט) עיין שו"ת חו"י סי' קע"ה שחמה שם על ח' ה' שכתב החכם בתמורה י"ד ב' ד"ה דברים כתמיסה רבינו כאן ולפמ"ש"כ כאן י"ל דגם החכם שם ס"ל כן וא"ש. והח"י לא ראה ד' היראים ועיי' יומא ד' ע' חו"י שם שהניחו ד' היראים דכאן בסמוך. ודע דמהירא"ל צביאורו למס' סופרים פ"א סוף הלכה א' בעמוד סופרים נתקפה צוה למ"ל גז"ל דזכירה זכירה בגמ' דלס קראה על פה לא יצא ת"ל מהא דדברים שכתב א"ר רשאי לאומרן ע"פ עיי"ש ולא ראה ד' היראים דכאן. (ב) שומר עמו ישראל לעד כ"ה בנדפס. (בא) מגומרי כ"ה בנדפס. (כב) בנדפס כ' ע"ו המסדר וז"ל אמר בנימין לעיר לא ה' לריך להאריך הרב כ"כ צוה דבין מדאורייתא ובין מדרבנן דברים שכתב א"ר לאומרן על פה ושבע"פ א"ר לכותבן. ועל הני מקראות דחפלה וקריאתה שמע אין לתמוה דכיון שכן נאמרים בתוך התפלה פסוק הנה ופסוק הנה א"ל פרשה מהנה ופרשה מהנה לא הקפידו בהן כמו שהקפידו בקריאת ס"ת ומגילה תדע שהוא כן דאמרינן ציומא ובעשור שצחומם הפקודים קורא אותם על פה והטעם מפרש לפי שאין גוללין ס"ת בצבור כלומר שכיון שהתחיל הכהן לקרות וקורא אחרי מות ואך בעשור אין דרך להפסיק בקריאתו ולגלל הספר עד שימלא ובעשור אחד שצחומם הפקודים לקרותה בכתב אלא קורא אותה ע"פ. ה"ל הרבה הפסקות ה' עושה אם ה' לריך לקרות כל פסוק וכל פרשה ופרשה בכתב על כן לא הקפידו בהן כמו שהקפידו בתורה ובמגילה לאומרם בכתב. ופסוקי דמורה כיון שהארכו בהן ואין סדרן כסדר הכתובים אלא ממור מהנה וממור מהנה ופסוקים אחרים מונעלים בהם גם כן לא הקפידו חכמים אלא בהלל נראה שראוי לאומרו בכתב שרי כולו על הסדר והדילוג אינו הפסק שרי בסמוך לו ואינו יכול לעשות בהפסקתו והמשכיל יבין עכ"ל. ויש לזכור ראיית המניח הר"ב מהא דאמרינן ציומא ד"ע ובעשור שצחומם הפקודים קורא ע"פ לפי מש"כ הח"י שם בשם הריב"ז שפי' ואמר הואיל ואינו מגיד אלא עבודת היום יכול לקרות בע"פ כעין תפלת המוספין שאנו קורין בע"פ ומביא רא' מן הירושלמי עיי"ש וכ"כ צו"ת עמודי אש סי' ו' אות ד' עיי"ש. (כג) שאינם יוצאים י"ח כו' מלשון היראים משמע לזוהר בני אדם עומן שקוראין ע"פ עם הקורא אינם יוצאין י"ח דמלד שקוראין לא יביי דעתיהו לקריאת הש"ץ מן הכתב וכלשון היראים כאן כן הוצא השנה"ל השלם סי' קנ"ח בשם היראים אצל ה"ב באו"ח סי' תר"ס לא הביא ד' היראים וכ' שם באו"ח צו"ל נהגו לעמוד צמי שמקיי

ספר עמודו אימורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבר

ישמעו מן הקורא בכתב. תנן הקורא את המנילה לבפרע לא יצא תניא קראה סירוגין יצא סירוסין לא יצא ר' מונא בשם ר' יהודה אומר אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ומסקינן מרישא לסיפא דאי מהיכא דקאי נתת דברך לשיעורין. ואמר ר' ירמיה בר (בד) אבי הלכה בר' מונא דאמר משום ר' יהודה ומסקינן בהלכה והלכה בר' מונא ושמואל אמר הלכה בר' מנא והלכתא כרב באימורי לגבי שמואל. אמרינן במנילה בפ' הקורא למפרע [י"ט ב'] הקורא במנילה הכתובה בין הכתובים היכא דלא מחסרא ולא מויתרא פורתא פי' שוין הקלפים של מנילה לקלפים אחרים ואינה נקראת (כה) בצבור לא יצא ביחוד והיכא דמחסרא או דמויתרא אפילו פורתא אפילו בצבור יצא. הכל כשרים לקרות את המנילה חוץ מחרש שומט וקטן [י"ט ב'] ותניא ברה"ש פ' ראוחו ב"ד [כ"ט ב'] זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא רבים ידי חובתו.

תנן [כ' ב'] אין קורין את המנילה אלא ביום ואמרינן בגמרא מנ"ל דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ביום אין בלילה לא לימא תהוי תיובתא דריב"ל דאמר חייב לקרות את המנילה [בלילה] ולשנותה ביום שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי ומשני כי קתני ביום (כו) וצריך לברוכי על מקרא מנילה ושעשה נסים בלילה וביום אבל שהחינו אין מברכין אלא בלילה.

תנן מקום שנהנו לברך אחריה יברך מאי מברך אמר ר' (כו) הרב את ריבנו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשינו בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריחה. חגיגה אמר האל המושיע אמר רב פפא הלכך נמרינהו לתרווייהו. אמר רב (אשי) [אסי] בין בזמנה בין שלא בזמנה אין קורין אותה אלא בי' (כח) משום פרסומי ניסא הוי עובדא וחש לה רב להא דרב אסי [א' ב'].

תועפות ראם

שמייע לחון ע"פ והטעם שמה יתן לב השומע לזה שקורא ע"ש ולא לקריאת החון עכ"ל ומה דייק המנ"ל שם סק"ו דהוא עלמו יכול לשמע לש"ץ אע"פ שקורא וא"כ לפי' חולק האחרות חיים עם היראים ולכן השמים כו' דברי היראים וכו' דברי הא"ח ולא הביא שיהיה דגירה לו לפסוק כה"ל ועיין בהגהת שו"ע סי' תר"ג סעי' ד' שכ' וכן לא יסייע שום אדם על פה לחון עכ"ל י"ל שכוון לד' הא"ח וכו' הכלבו וכמ"כ בב"י וכן נראה שמפרש הגר"א שכ' שם סק"י י"א מטעם הכל' ור"ל למש"כ מקודם עיין ט"ו והט"ו כ' בסק"ד מטעם דאחרים ישמעו מזה כי' ואפשר לומר דהרמ"א כיון לדברי רבינו היראים שהביא השב"ל דגם מה שסיים הרמ"א ולכן כי' הוא ג"כ מדברי השב"ל שם והרב הגאון הגדול סו"ט וכו' מוה"ר ירוחם יהודה ליב מד"א דמהנינו האיר עיני מדברי הרמב"ם דלא ס"ל כדברי האחרות חיים דבפ"ב מה"ל מנילה ה"ו כ' הרמב"ם ח"ו וקורא אותה גדול עם הקטן ואפי' בצבור וכו' שם הלח"מ נראה דהשמיעו דאע"ל דא' מן הקוראים דהיינו הקטן אינו מציא האחרים י"ח ודילמא יהיב דעתו' אקטן מ"מ כיון שגדול קורא עמו ל"ל צה. ופליאה גדולה על הכי' והאחרונים שלא הרגישו כדברי הרמב"ם זה. ומקור לדברי הרמב"ם כ' עוד הגאון מד"א הנ"ל שהוא מ"ש בחספתא ס"ב דמנילה הוצא צא"ו ה"ל מנילה סי' שט"ו וכו' בירושלמי פ"ב דמנילה ה"ה מכל' ואילך הנהינו שיהיו קטנים קורין אותה לרבים' ומפרש לה הרמב"ם דהיינו צהדי' גדול דהא עדותו של ר' יהודה שאמר שם והוצא בצנזל מנילה כ' א' קטן הייתי וקריתי למעלה מר"ס וזקנים צלד נאמנת מאד דאע"ל שיה' אז קטן מ"מ הא אמרינן בכתובות דכ"ח ואלו נאמנין להעיד צגולין מה שראו בקטנים כי' וא"כ נאמן לומר שקרא אז לפניהם אלא שחכמים השיבו לו אין מציאין ראיה' מן הקטן דכיון שקטן סי' אז לא דקדק בזה כ"כ דגם גדול קרא אז ור"ס והזקנים ילאו בקריאת הגדול שצא"ה שעה א"כ עכ"פ זאת מוכח דקטן עם הגדול שפיר דמי להכי הנהינו מכל' ואילך שיהא קטן קורא ג"כ בשעה שגדול קורא ומוזה כ' הרמב"ם וקורא אותה גדול עם הקטן ואפי' בצבור סי' ולא חיישינן שמה יתנו השומעים לנס לקריאת הקטן ודפח"מ וכו'. (בד) בר אבא אמר רב הלכה כו' כ"ל, ומש"ל ומסקינן דהלכה והלכה פ"ס וכו' נראה להניח ומסקינן דרב אמר אין הלכה כר"מ וכוונת רבינו למ"ש רב יוסף קטן דרב ביבי בידך וא"כ דעת רבינו ג"כ כהתוס' שם ד"ה נקום דא"ל לראש. אכל ביראים הנדפס חסר ומסקינן סי' ואחר ר' יהודה כתוב שם ושמואל אמר אין הלכה כו' וא"כ פסק רבינו כהשאלות סי' ס"ו וכו' השב"ל והגהמ"י בדעת היראים. (בה) ניכרת כ"ל ותיבת ביחוד פ"ס ובגדפס איחא ביחוד י"א ופי' מחסרא ומויתרא פורתא היינו דלא סו יריעות המנילה יריעות שאר הכתובים שעמה אכל יריעות המנילה עצמה שוב אחת לחצותה דא"ל מופסלא לדברי השו"ת תשובה מאהבה שבפ"ח ליו"ד סי' רע"ג סק"ד ומנילה דינה כס"ת וד' ה"ל לספ"ת שם בהג"ה סה"ר מכל' דלא כהשו"ת הנ"ל תמוה דלא מכרעא מירי וק"ל. (כו) בגדפס הני' אדיוס ועיין צא"ו ח"ב סי' שס"ט כני' הכת"י צירוף תיבות אלא מוהלין ופי' הא"ו שם אלא ר"ל אלא א"ל לפנינו ואלא' מוהלין והוא כיון המשנה ותו ל"מ ועיין צא"ו פסק ר"ת אע"פ שצריך זמן צליה חוזר ומברך אותו ביום וכו' הוסי' מנילה ד' א' ד"ה חייב ועיין תשב"ץ קטן סי' קט"ו דלא כדברי רבינו. (כו) י"ל שהוא ר"ת רב יוסף וכן גי' הא"ו סי' שט"ס, ובגדפס מצוהר ר' יוחנן כני' רב אלפס ועיין בהר"ש שכ' ר' יעקב, ומש"ל האל הנפרע עיין בד"מ סי' תר"צ א"ז שכ' ואין לומר האל הנפרע דהא גם לבסוף הוכיח השם וכן בגדפס ליתא עיין מ"ס פי"ד ה"ה ומש"ל כאל תניגא לפנינו רבא ונראה שחסר כלן ואין דיעו. (כז) אין קורין אותה אלא בעשרה כו', הנה לשון הענין רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה ומוזה כ' היר"ה כס' המאור דלכ"ע אם קראה ביחוד י"א דלף רב אסי לא אמר אלא להדור מזה ולפרסומי ניסא דהכיין קאמרין קורין אותה צי' ולא אמרינן אין קורין אותה אלא צי' שמעת מינה דמטא לכתחילה למעבד הכי כו' ומדשינה רבינו וכו' אין

ספר עמודו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

כתב רב יהודה גאון. באתרא דלא נהיגי לעשות מלאכה בפורים לא נעביד אלא ליבטל בהדיה רב חזיה ליהוא גברא [מגילה ה' ז'] דורע כיתנא בפוריא ולטייה ולא צמח כיתניה ואמרינן מבדי שמחה ומשתה קבילו עלייהו יום טוב לא קבילו עלייהו אמאי לטייה. דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהן ומגלן דמנהגא מילתא היא. אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן אמר קרא שמע בני מוסר אביך ואל תישוש תורת אבך [פסחים ז' ז'] (בבא).

תועפות ראם

אין בו אלא כו' ש"מ דס"ל דדעינד פליגי וכשיטת הרמב"ן שם במלחמות. ולענין פסק הלכה נראה שרבינו פוסק כרב אסי דבסמ"כ כ' ובה"ג פוסק כרב אסי וכ"כ במלחמות שם וז"ל אכל רב שמעון בעל הלכות פסק כרב אסי עכ"ל והיינו ע"כ מדכ' בה"ג הוה עובדא וחש לה רב ללא דרב אסי וא"כ דדברי רבינו מוכח יותר שפסק כרב אסי שלא הביא כלל דברי רב צר פלוגתי' דרב אסי וכ"כ הרדב"ו בשו"ת סי' תרס"ה וז"ל ואיכא כמה רבנותא דפסקו כרב אסי דאין יחיד קורא אותה וכיון שהיא פטור למה יצרך וכ"כ בה"ג ורב עמרם ור"ג מאור הגולה וספר יראים והראב"ד ז"ל עכ"ל ולענין קשיית החוס' ה' א' ד"ה הוה מהא דא"ר יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים ביחיד יא' אלמא שקורין אותה ביחיד וגם רבינו היראים כ"כ לעיל הך דר' יוחנן יש לומר דא"ש עפמ"ש הא"ח בשם הראב"ד דנמקס שם לצור שקראוהו ב' א"ש יש שם יחיד או יחידים שלא קראוהו עממם יוכלו לקרואה ביחיד כיון שהי' בעיר פירסום דקריאת הנצור עכ"ל הוה צב"י ובה"ג ר"ס ס"ה תר"ץ ולפי"ז מייירי הך יחיד דקורא במגילה הכתובה בין הכתובים בה"ג ש"כ הראב"ד ומיוסב קשיית החוס' , ועיין טו"א שהקשה לשיטת רבינו ודעימי' דגם דעינד לא יא' בלא עשרה מהא דתנן מגילה י"ט א' בן עיר שהלך לכרך כו' א"ש עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו והרי בן עיר זה יחיד הוא בכרך כו' ומ"מ קורא כמקומו ומתרה"ה בהנחותיו לש"ס יישב קשיית הטו"א דדברי הראב"ד הג"ל וז"ל כיון שהיה כבר פרסום הגם ע"י קריאת בני הכרך שוב צה"ג לכ"ע יא' דעינד ביחיד עכ"ל ובמחש"ת לא תה' מידי דהרי בן עיר קורא בכרך ב"ד גלילה אף שצריך לא קרו עדיין כלל דהרי זמנא צב"ו וספיר הקשה הטו"א אע"ג דידע ג"כ מדברי הראב"ד שהביאו אח"כ לתרץ קשיית אחרת עיי"ש מהו יפה תי' הסו"א שם ע"ד דברי הרמב"ן עיי"ש דכן עיר שצריך כו' כשקורא שם כמקומו קורא בפני י' מאנשי המקום שהוא שם ואע"פ שאין היום זמן קריאה להם אפי"ה לדידי' איכא משום פרסומי יוסא ולפמ"ש"כ הבעל העיטור לפרש הא דאמרין צביצור לא יא' ש"י צב"ה שהוא מקום צבור וצבי פרסומי יוסא אכל שלא צב"ה אפי"ה ב' יא' והביאו הסו"ס ס"ס תרנ"א מיוסב ג"כ קשיית החוס' ה' א' ד"ה הוה כמ"ש צב"ה משכנ"י סוף חל"ה. (בבא) ראינו להעיר כאן ס"ס רס"ב צב"ד סיומא דש"ע או"ח שהוא צענין מקרא מגילה שכתב כאן רבינו הרא"ה :

(א) שו"ע או"ח ס"ס תרנ"ו וי"א דאף בהספד ותענית מותרים. "הי"א הוא שיטת הרא"ה פ"ק דמגילה ד"ו ב' והוא מדברי רבו מהר"ם ב"ר ציון מר"ב כמבואר במדרי"ם פ"א דמגילה ובתשו' מהר"ם ח"ג סי' קצ"ה ומש"ל אין צריכין לחזור ולקרות ט"ו וז"ל אז צריכין לחזור ולקרות וכ"ה בתשב"ץ קטן סי' קע"ח עיי"ש שסיים כ"ה הפירוש וכן מוכח בכל ההלכה" אכל הר"פ שם בנהגות ט"ו ע"ד מהר"ם ומה שפירש בפנים דהא דתנן אין בין אד"ב וכו' והיינו א"ש קראו וכו' ס"ס הוא כדמוכח התם בהדיא בדפדפישות עכ"ל וראיתי להגאון מהרש"ד שפירש"ל שם שלמה למס' מגילה שם שביאר כוונת הר"ם ש"כ דמוכח התם בהדיא דלא כמהר"ם דר"ל דהרי לר"א בר"י דס"ל אפי' מקרא מגילה לכתחילה בראשון י"ד שצאדר השני דינו ממס' כמו י"ד שצאדר הראשון לדידן דהא דתנן הראב"ד מביאר דא"ש לא קראו המגילה באלה הראשון לר"א בר"י תו אין קוראין כלל דאין מוטעו רק בראשון ומ"מ תניא בבבליהא ושיון בהספד ותענית שאסורין בזה ובהם לא שייך כלל לומר דמייירי שטעו וקראו צו דזה אינו מעלה ומוריד כיון שידועין שאדר שני הוא וליכא לפרש נמי דהך ושיון לא קאי אפלטונתא דתנאי רק קאי אאלדדים דהם שווין דאין הלשון משמע כן ושוד דא"כ תיבוצ בזה ובהם הם מיותרים וע"כ דאפלטונתא דתנאי קאי ולכן דברי מהר"ם והרא"ה גלע"ג. וע"ד הדוחק י"ל דהך ושיון לא קאי רק אח"כ ורשב"ג לחוד עכ"ל החשק שלמה. ולדעתי פשוט הדבר דהך ושיון בהספד ותענית שאסורין בזה ובהם הוא סיוס דברי רשב"ג משום ר' יוסי כמבואר בירושלמי שקלים פ"א ה"א ופ"א דמגילה ה"ה שאמרו שם תני רשב"ג א"ה מלות הנוהגות באלה השני אין נוהגות באלה הראשון חוץ מן הספד ותענית שהן שוין בזה ובהם ועכ"ל שכן שוין שאמר רשב"ג פי' שבי' אדרים שוין בזה ובהם פירשו בי"ד ופ"ו כפי' הק"ע בירושלמי וכן פרש"י במגילה ולדעת הי"א שהוא הר"מ והרא"ה יתפרש בבבליהא דברי רשב"ג הכי מלות הנוהגות באלה השני אין נוהגות באלה הראשון שאלו קראו כד' פרשיות באלה הראשון שעדיין לא היו יודעין שצריכין לעבר ואח"כ עברו השנה אפי"ה לריך לחזור ולעשותן בשני וכן מלות שילוח מנות ומתנות לאבינוים ועשיית סעודה א"ש לא עשו עדיין עד שנתעברה השנה אע"פ שקראו המגילה מקודם שוב אין נוהגות באלה הראשון חוץ מן הספד ותענית שהן שווין בזה ובהם וישאר היום י"ד ופ"ו שצאדר הראשון באיסור הספד ותענית כמקדס :

(ב) והנה אף לפי' הר"מ והרא"ה דסיפא ארישא קיימי' עכ"ל פליגי רשב"ג ור"א בר"י בכל השנים מעוברות ללרש"י אפי' מקרא מגילה לכתחילה בראשון משא"כ לרשב"ג אף א"ש קרו בראשון חוזרין לקרואה בשני ופסם מחלקותן אמרו במגילה ו' ב' א"ר יוחנן משנייהם מקרא אחד דרשו בכל שנה ושנה כו' וביאר החתם סופר חל"ה סי' קס"ו וז"ל המובן דר' יוחנן לא בא אלא לומר דמכלל שנה נפק"ל דאינו נוהג בשני אדרין אלא באחד משניהם ושוב אח"כ פליגי התם אמוראי רבי צבי ור' אלעזר צפירושא דהא מילתא דר' צבי ס"ל בסב"א פליגי רשב"ג ורשב"י כיון דמכלל שנה נפק"ל דאינו נוהג אלא בא' מהם ס"ל לרשב"ג אין מעבירין על המלות ורשב"ג ס"ל מסמך גאולה לגאולה עדיף ודכ"ע לית לכו דרשא דהשניית לענין שנה מעוברת אלא דכ"ע ס"ל דהשניית אחא לנדרש שמואל בר יסודה דלמר רשב"י בתחילה קבעו בשוין ולבסוף בכל העולם כולו. אמר ר' אלעזר פליגי אדר' עבי ופ"ל דלאו בסב"א פליגי דמסב"א הוה מודה רשב"ג דאין מעבירין ע"מ אלא בדרשא דהשניית פליגי דרשב"ג ס"ל השניית אחא לנדרשא דשנה מעוברת דקורין אותה בחודש השני ורשב"י

ספר עמוד ואיסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבה

תועפות ראם

וראב"י ס"ל דהשנייה אחת לכדרכ שמואל בר יהודה עכ"ד. וזוהי כלל נבחר גמרא דברכות ד' ע"ב דא"ר יוחנן איזכו צעה"ב זה הסומך גאל"ת של ערביה וריב"ל אמר תפלות בלחמנע תקטס במאי קמיפלגי אב"א קרא אב"א סברא אב"א סברא דר' יוחנן סבר גאלוה מאורחא נמי הוי אלא גאלוה מעלייתא לא הוי אלא עד זכר וריב"ל סבר כיון דלא הוי אלא מפרא לא הוי גאלוה מעלייתא. ועדיין יש להבין בלחמנע סברא פלגי דעכ"פ לדברי שניהם התחילה להם גאלוה מבערב שנאמר הויאך ה"א ממזרים לילה דברכות ט' א' וא"כ מ"מ דר' יוחנן דחש להך מקשה גאלוה לסמוך לה תפלת ערביה ומ"מ דריב"ל דלא חש לה כלל. ולכן אומר אני עפמ"ש הגאון רעק"א בדו"ח סוף מערכה א' במסכת דברכות דעמא דריב"ל דס"ל כר' יהודה דאמר תפלה עד פלג המנחה ומשם ואילך מתחיל זמן ת"ע דברכות כ"ו א' ולענין ק"ש תליא בזמן שכיבה ומפלג המנחה ואילך לאו זמן שכיבה הוא עד זכ"ה [ועיין מש"כ הרא"ש ריש דברכות] וא"כ קדים חיובא דתפילה לחיובא דק"ש מש"ה ס"ל דתפלה קודם לק"ש ולפי"ו אחי שפיר דריב"ל ור' יוחנן דסברא פלגי כמו דפלגי רש"ב וראב"י דסברא לר' עקי. דר' יוחנן ס"ל כסברת רש"ב דא"ר דאין מעבירין עה"מ והי' לו לעשות פורים בחדר הראשון מ"מ מסמך גאלוה לגאלוה עדיף וה"א אע"פ דזמן תפילה ערביה חיובה קדים לק"ש מ"מ מסמך גאלוה לתפילה עדיף וק"ש וק"ש תפילה וריב"ל כראב"י ס"ל דאין מעבירין עה"מ עדיף מסמיכת גאלוה לגאלוה וה"א תפילה ואח"כ ק"ש משום דתפילה ערביה זמנה קודם כנ"ל ומסיכת גאלוה לגאלוה שקול כסמיכת גאלוה של ערביה לתפילה וא"כ ר' יוחנן לשיטתו דבמנינה ו' ב' א"ר יוחנן הלכה כרש"ב שאלמר משום ר' וי"א ור' א"ר דלסמך ר' סבי מסמך גאלוה עדיף מואין מעבירין עה"מ ומש"ה נס דברכות שס ס"ל ק"ש ואח"כ תפילה לסמוך גאל"ת של ערביה. אולם בירושלמי פ"א דקטלים ס"ב ומגילה שס אמרו ר' ברכי' בשם רב ור' סימון בשם ריב"ל הלכה כרש"ב ור' א"ר אין לומר דריב"ל דברכות שס ס"ל כר"א דרבי יוסי דלא כרש"ב ור' א"ר דריב"ל ס"ל כר' אלעזר דפלגי אר' עקי וס"ל דלאו דסברא פלגי דמסברא הוי מודה רש"ב דאין מעבירין על המזל ולכן ס"ל דברכות אליבא דכ"ע תפילת ערביה ואח"כ ק"ש ולא חיישין לסמיכת גאל"ת של ערביה :

ג) וזוהי יחבאר לנו בהא דאמרנו תענית כ"ע א' אמר ר' ברי' דר"ש ב"ש משמי' דרב כשם שמשכננס אב ממעטין בשמחה כך משכננס אדר מרבין בשמחה אר"ם הילכך בר ישראל דלית לי' דינא בהדי נכרי לישתמיט מיני' באך דריע מזלי' ולימני נפשי באדר דבריא מולי' ע"כ. והח"ס ס"י ק"ס תא"ת עמד על מה שבהלכות מגילה לא כ' הרמב"ם ולא השו"ע הא דמרבין בשמחה משכננס אדר ולא הא דלימני לנכרי והמג"א ס"ס תרפ"ו הביאו וזריך לידע סיוס להשטמה זו עיי"ש שביאר מש"כ רש"י בתענית שס ד"ה משכננס אדר בזה"ל ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח וביעב"ן ח"ב ס"י פ"ח נחשורר בזה מה רזה רש"י להוסיף פסח וכו' שס דכונת רש"י לומר אע"ג דאין מול לישראל מ"מ אחו"ל חולין ז"ה ב' אע"ג דאין נחוש יס סימן והוא דליתחזק וס"ל הכא אחזק חרי זימני עכ"פ פורים ופסח וכו"ל ב' זימני הוי חזקה א"כ ס"ל בחד זימנא איכא למימר שמה ריעא מולא דעמלקים גרס ולא בריא מולא דישיראל דאין מול להם בשבת קנ"ו א' אבל השתא דלירע ע"י ב' אומות שונות נרופים עמלק ומלכים ש"מ יס ס' קוב דבריא מולא דישיראל וסכ"פ יס סימן וזו דעת רש"י עכ"ד הכ"ס. ומעתה אומר אני דזו סברת רש"ב לר' עקי מסמך גאלוה לגאלוה עדיף דבריא מולי' וכפ"ש פורים ופסח משא"כ לראב"י לא עדיף לי' כ"כ סברת מסמך גאלוה לגאלוה לדחות דין אין מעבירין עה"מ וס"ל לדידי' אין לסמוך על הך סמיכת גאלוה לגאלוה להמניא נפשי' באדר לנכרי שמה יסחון וימנא בזה ג"כ דרב דתענית שס חול לשיטתו ג"כ דפסקי בירושלמי שס הלכה כרש"ב וכן הביא השב"ע השלם ס' כ"ג לשון הגמרא דמגילה ו' ב' וז"ל אמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרש"ב שאלמר משום ר' יוסי עכ"ל ונוכל לומר דטעמו כסברת ר' עקי אליבא דרש"ב מיסמך גאלוה לגאלוה עדיף לדחות הך דאין מעבירין עה"מ וספיר יס סימן ובריא מולי' ולכן אר"ם אליבא דרב דלימני נפשי' באדר והרמב"ם והשו"ע לא פסיקא לכו דדילמא הלכה כר' אלעזר ובסברא דכ"ע ס"ל דאין מעבירין עה"מ וספיר השמיטו הך דרב ור"ם דתענית שס ועיין בשו"ת היכלי שן ס' כ"ע וס' ל"ב .

ד) והנה בהגהת רמ"א סוף שו"ע כ' והמנהג כסברא הראשונה פי' דלא כהר"מ והרא"ש וכו' אח"כ יס לומרם שחייב להרבות בשמחה ושמחה ב"ד שבא"ר ואין נוהגין כן כו' ועיין תוס' מגילה ו' ב' ד"ה ור"א דרבי יוסי כו' שז' וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא קריאת המגילה ומתנות לאבינוים בלבד מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא כו'. והגרא"ה לי' דתליא בנלוותה דר' עקי ור' אלעזר שס הל"ל לז' ב' דלר"ם טעמא דרש"ב מסמך גאלוה לגאלוה עדיף מש"ה ס"ל לרש"ב דמשתה ושמחה בעינן ג"כ למיעבד בשני ויען שעכ"פ אין מעבירין עה"מ והוא דאורייתא כמ"כ החי' אדם כלל ס"א אות א' לכו די במה שנס י"ד וע"ו שבא"ר אסורין בהספד ותענית ונפקין בזה במה שאנו מזוים מדאורייתא לעשות זכר לנס שיאלנו ממות לחיים כמ"כ החת"ס חא"ס ס' ר"ח. משא"כ לר' אלעזר דמסברא הוי מודה ר' שמעון בן גמליאל דאין מעבירין על המזל אלא בדרשא דהשנייה פלגי. וכיון שבפסוק דהשנייה לא כתיב אלא לקיים את אגרת הפורים הו"א השנייה שפיר אמרינן דנס ב"ד וס"ו שבא"ר ראשון משתה ושמחה בעינן משום אין מעבירין עה"מ כי אם לענין מקרא מגילה [ומתנות לאבינוים דהא בהא תליא] אהני לן קרא דהשנייה דבשני בעינן לקורא וזל"מ מדכתיב בכל שנה ושנה דליתו נוהג בשני אדרין אלא באדר אחד מהם ואחי שפיר מה שבשמחה לא אמרו אלא קריאת המגילה ומתנות לאבינוים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין לר' אלעזר ואולי טעה כיון הרמ"א בספר השו"ע וטוב לב משתה תמיד. ורבים שוטפו להבין כוונתו וי"ל שרומז לדברי ר' אלעזר ור"ל כמ"כ דלר' אלעזר משתה תמיד ועין דבאבות פ"ב מ"מ ר' אלעזר אומר לב סוב לכן כבשים לזבוח ואמר וסוב לב ור"ל לר' אלעזר ואף שר' אלעזר דמגילה ו' ב' הוא אמורא ואין זה ר' אלעזר שבאבות התנא ל"ל בה דעכ"פ חד שס הוא סימנא מילתא היא : (ה) והגר"א ביראוריו שס סק"ג כ' ע"ד ה"ס לומרם וז"ל וכו' בירושלמי שס מתניתין בשעברו ואח"כ קראו אכל אס קראו ואח"כ עברו לא. הדיא מתניתין לא אמרה כן אלא קראו את המגילה בא"ר ונחשברה השנה קורין אותה באדר שני. אלא דבכ"ג דוקא מיירי שקראו ואח"כ עברו בו ביום אכל הר"ן שס מפרש דה"ק דאף בכה"ג מיירי וכלישינא דירושלמי עכ"ל. וז"ל הפני' מגילה ו' ב' במשנה קראו

ספר עמר ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים

סימן רס"ט [טו]

ברכת כהנים. צוה ה' את הכהנים שיברכו את ישראל באמור להם דבתיב ב' נשא דבר אל (בני)

תועפות ראם

את המנילה באל"ר ונתעברה השנה כו' פשטא דלישנא משמע שנתעברה אחר פורים כדק"ל דמערין כל אדר ונראה לרבותא קמי הכי ולא מיבעיא היכא שעברו קודם פורים ואותן שלא ידעו קראוהו בראשון פשיטא דקורין אותה בשני כיון דקריאה ראשונה בטעות היתה ובמקום הועד לא קראוהו אלא אפי' בכה"ל שקראו אותה כדניא אפ"ה חורין וקורין בשני כן נראה מלשון החכם דל"ה סדר פרשיות כו' ודברי הפנ"י הם הם דברי הר"ן בפי' הירושלמי שכ' הגר"א. אבל הר"מ והר"ם מפרשים דהירושלמי דוקא קאמר דמתני' מיירי שנתעברה אחר פורים פי' אחר שקראו את המנילה משא"ל היכא שעברו קודם פורים לא אמרין עלה אין בין אדר ראשון כו' הא לענין סדר פרשיות זה זה שוין וה"ה נמי הא לענין הספד ותענית זה זה שוין דמאחר דבטעות קראו הד' פרשיות או בטעות הנהיגו היום איסור בהספד ותענית אין ממש בקריאתם והנהגת איסורין וטעות חוזר לשולל הא חיזין מהירושלמי דסיפא ארישא קיימי ופי' הר"מ והר"ם. וזהו ד' הגר"א. והס"ד דירושלמי הי' דמתניתין מיירי בשעברו ואח"כ קראו ומ"ם במשנה ונתעברה השנה ר"ל שהשנה היתה מעוברת אך הקוראים לא ידעו מזה ובטעות קראוהו ועו"ל במשנה קורין אותה באל"ר השני אבל אם קראו ואח"כ עברו לא. וראיתי בירושלמי פ"א דמנילה ה"ה שאמרו שם ר' לוי בשם ר' תמא ד"ר חנינא אותה השנה [שנעשה בו הנס] היתה מעוברת מ"ם [כלומר מו"ל] דכתיב מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ופי' הק"ע הוא חדש אדר למ"ל אלא ה"ק לחדש שנים עשר שכל שנה אבל עתה הוא חדש י"ג עכ"ל. ולפי זה הירושלמי ופי' הק"ע כ"ל דשיטת הר"מ והר"ם מוכרחין דמאי שיטת' דאדר ראשון ליאסר בהספד ותענית כיון שהגם היתה בשנה מעוברת בחדש אדר שני וחידוש על הגר"א שלא זכר זה הירושלמי לראי' לה"ה. ונראה דאין הכרח כפי' הק"ע ושיין ש"ח ח"ס ח"א"ה סי' קס"ג שפי' בכוונת הירושלמי דמדכתיב שנים עשר ממלל דאיכא י"ג אבל הכס נעשה באל"ר הראשון ודלא כש"ח עמודי' אש בקונטרס עמודי' ירושלים לירושלמי מנילה שם שחפס להחמ"ס מפי' הק"ע ולא השגיח דלשיטת החולקים על הר"מ והר"ם ח"א"ל כפי' הק"ע כנ"ל וז"ל כפי' החת"ס שם. וביום טובה היינו בטוב צדוק השו"ע או"ח ה' כסליו התרנ"ח ואמרת' מ"ם בפסחים ס"ח ב' רב יוסף ביומא דערשתא אמר עבדי לי ענלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא. ויש להבין למה רב יוסף אמר כן ולא איב אחר. והנראה דרב יוסף לשיטת' דתני רב יוסף במנילה ה' ב' שמחה ושמחה ויו"ט שמחה מלמד שאסורים בהספד משחה מלמד שאסור בתענית ויו"ט מלמד שאסור בעשיית מלאכה וכבר כתב בשאלתות דר"ג פ' ויקהל ח"ל ועדיף יומא דפוריא כיוס שניתנה בו תורה וכו' כה"ל סי' י"ט ועדיף יום פורים כיוס שניתנה בו תורה. ובזאת הגאון בפי' דכוונת דבריהם משום דליתא בשבת דל"ה דרר קבלה בימי האחרונים שנאמר קימו וקיבלו היהודים ממש אמר עבדי לי ענלא תלתא ביומא דערשתא שרמו להך דרשא דגיליא שבת פ"ח א' דיהב אוריאן תליתאי כו' להבדיל בין נתינת תורה דעצרת לקבלת התורה דפורים. אולם בירושלמי פ"א דמנילה סוף ה"ה אמרו חני שמואל מפני מה מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומוזין לאחיהם שבכרכין ר' פליפא בר פרוסא אמר קומי ר' יונה לית הדא אמרה שמואל בעשיית מלאכה שהרי מביאין מים ומוזין וקביא לנחמין שאמר שם מוקדם ויו"ט מכאן שאסור בעשיית מלאכה א"ל אין מן הדא לית שמע מינה כלום הרי חולו של מועד הרי הוא אסור בעשיית מלאכה והם מוספקים מוזין לאחיהם שבכרכים וא"כ לפ"ד הירושלמי ויו"ט דתני רב יוסף אין פי' יו"ט ממש אלא כחוש"מ דאסור בעשיית מלאכה ולפנ"ם בבבלי מנילה ד"ד ב' לא תימא כדי שיספקו מים ומוזין אלא אימא מפני שמספקים מים ומוזין כו' לק"מ קושיית הירושלמי ודוק ולפ"ד הירושלמי אין לומר כמש"כ הפנים יפות בפי' התורה דברים ד' ב' הטעם שלא קבלו עליהם יו"ט משום דהוי כמוסיף על החגים דבכה"ל שאינו יו"ט ממש אלא כחוש"מ אין בו משום לא תוסיפו:

ועיין מנילה כ"ג א' תני רב יוסף שלשה חמשה ושבעה כו' שבעה רואי פני המלך פי' הקונטרס דאחשורוש וכו' שם החכם וקשה לומר שחקנו חמשים כנגד עיניו של אותו רשע וכו' הגאון מוהרי"מ פאדווא בספר נחלי מים בלקוים לתרץ פרש"י לפי מ"ם בשבת פ"ח הדר קבלה בימי אחשורוש א"כ י"ל דחכמים חקנו הענין נגד אותו רשע אחשורוש לרמוז ולזכור הזכות שיש לנו בקבלת התורה בימי אחשורוש מרובנו הטוב. וא"כ לפי מה שכתבנו דפורים דמיל לעצת יום שניתנה בו תורה ממילא הא דאמר ר' אלעזר בפסחים ס"ח ב' ה"מ בעצרת דבעינן נמי לכס מ"ם יום שניתנה בו תורה הוא ה"ה בפורים דבעינן נמי לכס מה"ם ועוד אמר רב יוסף שם ה"מ בפורים דבעינן נמי לכס מ"ם ימי משחה ושמחה כתיב ביה ופי' שם הח"א מיום משחה יליף ל' דבעינן לכס ולא מלשון שמחה דהא ביו"ט נמי כתיב ושמחת בחגך והיינו דאפשר דכולו ל' בשמחת לימוד תורה המשמחת לב ואין זה כמ"ם רבא במנילה ז' ב' סעודה פורים שאכלה בלילה ל"י י"ח מ"ם ימי משחה ושמחה כתיב דל"ה"מ שכ' הב"י סי' תרנ"ה כעין לילה שאין אנוקה כנגדו דרך שמחה ויו"ט ועיין פר"ח שם נלמד מדכתיב ושמחה והסמ"ג סוף הל' מנילה כ' מימרא דרבא בזה"ל סעודה פורים שאכלה בלילה ממש ל"י י"ח. ונראה שכיון כתיב בשמחה ממש לאסוקי פי' ה"מ כעין לילה וה"מ שפי' כן נראה דהי' קשה לרשע עמ"ם רבא מ"ם ימי משחה ושמחה כתיב למ"ל מהבא חיפוק ליה מדכתיב והימים ההם מכרים וגו' וליפין מינ' לקמן ד"ל לקריאת המנילה דאינה אלא ביום א"ל מ"ם גופא משמע דמשחה דוקא ביום. עיין בהגה"ש שהקשה כן וכבר קדמו הפנ"י בזה ולכן פי' ה"מ כעין לילה ומתיבתא ושמחה יליף ל'י. ועו"ל הסמ"ג שפי' לילה ממש לכאורה קשה קושיית הפנ"י והגר"ם שמש"כ הפנ"י דמהאי קרא דהיינו לחוד לא מצינן למילף דאשכחן נמי בכמה דוכתי דיימא משמע אפי' לילת דלאשכחן בסוכה אלא דלקמן נמי סמך אחי קרא דהבא דכתיב ימי משחה ושמחה לשון ימי ודאי משמע יום דוקא כדאיתא ספ"ק דברכות גבי מוכרין י"מ בלילות איני מבין דבריו מאי כ"מ בין ימי לוחמים ומ"ם בברכות שם ימי חיך הימים היינו מדכתיב למען תזכור את יום לאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ויום לאתך מארץ מצרים פי' יום דוקא כמ"ם בברכות ס' א' כשיאילו לא יאלו אלא

ספר עמוד ואיסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבו

אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ותרגום אונקלוס כד ימרון (א) להון. ותנן בסוטה פ"ו [נ"ז ב] ואלו נאמרין בלשה"ק ברכת כהנים ושעמא כדתניא [נ"ח ב] כה תברכו בלשה"ק אתה אומר בלשה"ק או אינו אלא בכל לשון נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך את העם מה להלן בלשה"ק אף כאן בלשה"ק ר' יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר כה תברכו עד שיאמר בלשון הזה. ותניא אידך כה תברכו בעמידה אתה אומר בעמידה או אינו אלא בשיבה נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך את העם מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה ר' (ב) אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה להלן (ג) בעמידה אף כאן בעמידה ושירות גופא מנלן דכתיב לעמוד ולשרת ואע"ג דאיתקיש שירות (ד) לעמידה לא אמרינן דאיתקיש לכל חומרא דשירות לפסול בלילה ובעל מום. דאמרינן בתענית פ' ג' פרקים [כ"ז ב] שכור אסור לישא כפיו דאיתקיש לנויר ומותר בחרצן דאיתקיש למשרת ופרכינן מה משרת בעל מום לא אף מכרך בעל מום לא. דהא איתקיש לנויר ומאי חוית דאקשת לקולה אקיש לחומרא. ומתריצין אסמכתא דרבנן היא ולקולה הלכך שכור (ה) לא מתסרי בנשיאות כפים. **נעילה** אין כה נשיאות כפים אלא מדרבנן ותניא בג' פרקים שחרית ומוסף ומנחה (ו) יש כה נשיאות כפים נעילה אין כה נשיאות כפים דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר שחרית ומוסף יש בהן נשיאות כפים מנחה נעילה אין בהן נשיאות כפים. ואמרינן טעמא דר' יוסי משום דמנחה איתא כל יומא שכיחא שכרות נעילה דליתא כל יומא לא שכיחא שכרות (ז) לא גזרינן ומסקינן הלכה כר' יוסי.

תניא אידך כה תברכו בנשיאות כפים או אינו אלא שלא בנשיאות כפים נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם מה להלן בנשיאות כפים אף כאן בנשיאות כפים. ר' יונתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר הוא ובניו כל הימים מקיש בניו לו מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאות כפים [ו] כתיב הוא ובניו כל הימים. ומה היא נשיאות כפים. כדתנן בסוטה באלו נאמרין

תועפות ראם

אלא כיום שנאמר ממחרת הפסח יאלו כנ"י ביד רמה וא"כ ה"ה ימי חייך דסמיך ל' היינו יום דוקא עד דכתיב כל והוא כדור. והנ"ל לתנן קושייתם דמה שאמר רבא ימי משתה ושמתה כתיב אין ר"ל למש"כ במגילת אסתר [ט' ב] לעשות אותם ימי משתה ושמתה אלא מדכתיב בכל המגילה יום משתה ושמתה שם פ' י"ז יום משתה ושמתה וכן שם י"ח וי"ט וכ"כ ומדכתיב כמה פעמים יום ש"מ דיום דוקא ולא לילה וז"ל ימי משתה ושמתה כתיב יום משתה ושמתה דמשמע יום ולא לילה, וכי"כ בקרתי בתוע"ר סי' שצ"ט אף ס"ה עיי"ש:

ומעתה יתבאר כוונת הרמ"א ש"כ בסוף הסו"א ח"א"ל וטוב לב משתה תמיד עפ"מ במדרש איכה רבנא פתיחא ב' עה"פ דדניאל ח' י"ב ונבא נתנן על התמיד בפשע אימתו המלכות גזרת גזירה וגזירתה מולדת בשעה שישאל משליחין ד"ת לנרד"ה ונבא וגו' אין נבא אלא מלכות שנאמר יפקוד ה' על נבא המרום במרום על התמיד בפשע על פשעם בתמיד היינו התורה שנקראה תמיד דכתיב והגית צו יומם ולילה עיי"ש בהגרש"ם. וכוונת הרמ"א שיהי' האדם טוב לב בפורים משום שני דברים הא' "משתה" כדאמר רב יוסף בפסחים הכ"מ בפורים דבעינן נמי לכס מדכתיב משתה וכו"ל והב' "תמיד" כדאמר ר"א בעררת יום שניתנו צו תורה וה"ל בפורים דהדר קבלה בימי אשורוש:

והנה הפר"ד דרוט כ"ב הקשה עמ"ס בשבת מכלן מודעא רבה לאורייתא דהא אין שייך שום מודעא במלך שגזר על עצדיו דדינא דמלכותא דינא וכש"כ דינא דממ"ה הקב"ה. והנ"ל דרש"י תירץ זה במ"ש ד"ה מודעא רבה שאם יומים לדין למה לא קיימתה מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה שקבלו באונם וכלומר ח"ע"ג דגזירת מלך על עצדיו הוא אף בע"כ אבל עוד נוסף עליהם עונם להזמין בדין על שקבלו ולא קיימוהו ועו"א דיש להם תשובה ע"ז שקבלו באונם:

(א) ימרון. עיין מנחות מ"ד ח' תוד"ה כל אכל בסמ"ג עיין כ' "כד תימרון". (ב) ר' נתן אומר כנ"ל. (ג) יותר ג' דנ"ל מה שירות בעמידה אף מברך בעמידה וכ"כ בנדפס כלשון הגמרא לפנינו. (ד) שירות ז"ל לשירות וכן הגיה שם חדש ביראים הנדפס אלא מה שדחק שם במש"כ שם היראים לפסול בלינה ח"ל מ"ש רבינו לפסול בלינה לא ידעתי פירושו כו' והדבר ז"ע ועוד דלא הביא רבינו רא"י שאינו פוסל בלינה כמו שר"ד שאינו פוסל בע"מ עכ"ל. במחכ"ה לא הרגיש בהס"ס דנ"ל בלינה וכן הוא מובא כאן ודעת רבינו להמיר כ"כ בלינה ולגל כמ"ס הגמל אשכול בס' האשכול ח"א סי' ס"ו ד' אף כ"ל עיין שו"ת עמודי אש סי' ג' אף כ"ג ובהשמועות שם, וכד' האו"י ה' נשיאת כפים סי' תי"ג ש"כ והעם נהנו כרצ בחפזית נעילה וגם בנשיאת כפים שהם בלינה ולא כדקדוק הירושלמי עכ"ל והו"ו ש"כ רבינו אח"כ נעילה אין בה נשיאת כפים אלא מדרבנן ור"ל אפי' לר' יהודה דפליג על ר' יוסי אינו אלא משום גזירה דרבנן ולפי המסקנא דהלכה כר' יוסי נעילה יש בה נשיאת כפים ומכלן רא"י דיש כ"כ בלינה. ונבנ"א רפ"ד דתענית כ' כיון דיש כ"כ בלינה ה"ל דלא תנא כהנים ושאין כפייה ה' פעמים ביום דלא איכא ה"ע וז"ל רב דאמר נעילת טעמי שמים לעיני דאמר בשליה מפי' יומא תפילת נעילה פוטרט ש"ע. ולדברי האומר ת"ע חובה קאמר ח"כ בזמן דאיכא תפילת נעילה ליכא תפילת ערבית ולעולם ז"מ לה' תפילות ביום א' עכ"ל ותמיהינן דאכתי איכא ה' תפילות עם ת"ע דליל יו"כ וע"כ הנכון כתי' הא' שם דס"ל לתנא דמתניתין כמ"ד ת"ע רשות. (ד) שכור. לפי מש"כ למעלה נראה להגיה כאן בע"מ, דאילו שכור אסור עכ"ל מדרבנן וננדפס חסר מש"כ בסמוך נעילה אין בה נשיאת כפים ועיין מש"כ בביאורי תועפות ראם ס"ס נ"ה. (ו) ומנחה ס"ס וז"ל ונעילה ובסמוך ז"ל מנחה אין כו'. (ז) לא שכיחא

ספר עמוד ו איסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים 252

ובמס' תמיד פ"א במדינה כהנים נושאים את ידיהם כנגד כתפיהם ובמקדש למעלה מראשיהן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ ר' יהודה אומר אף כהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. וטעמא במקדש שריא (ח) על ידי הכהנים ונאה הדבר שתהא שריית שכינה למעלה מראשיהם ובמדינה אין שכינה שורה ע"י הכהנים הלכך כנגד כתפיהם שאחרי (ט) שצריך נשיאת כפים כבענין הזה נקרא נשיאות דבר המקובל ונאה דאלו למעלה מכתפיו נראה כשוטה בעמידה וכתיב זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות [שם ק"ג ב'] .

יש לתמוה. על הא דתנן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ כהנים נמי איכא תפילין ומצינו שהחמירו חכמים על ביון תפלין יותר מן הציץ. דאמרינן בשבת פ"א [י"ג א'] חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ק"ו מציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצוה תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפלין שיש בה הזכרות הרבה לא כל שכן (י) דלא חמירי תפלין ממעט רבוי אזכרותיו אלא משמוש שהצריכו להזהר בהם שלא יפלו וירמסם כרגליו על ענין דריסת הרגלים לא מהני חיפוי עור של בתים אבל לענין שאר בזיונות וחסרון קדושות מהני להו לקדושות חיפוי עור הבתים ואין הקפדה בקדושות אזכרות שבתפלין המחופות שלא (יא) מתוך הזכרת שדי לבד העשויה בבתים ובקשרים שאינם מחופים עור. ומנין לנו דחיפוי עור מנין ומפסיק על קדושת בתים. דאמרינן בבבא אשה יוצאה [ס"ז ב'] שקמיעות המחופין עור אע"פ שיש להם הזכרות הרבה מותר להכניסם בבית הכסא הלכך מניח (יב) דחיפוי עור לכל דבר חוץ מדריסת רגלים לענין משמוש אחיא לק"ו מציץ.

תנן בתמיד ובסוטה (בג') (יג) המקראות לג' המקראות יברכך יאר וישא ג' ברכות ובמקדש ברכה אחת ומפרש טעמא בסוטה [מ' ג'] לפי שאין עונין אמן במקדש [במקדש] ככתבו במדינה בכנוי וטעמא כדתינא [ג' א'] כה תברכו בשם המפרש אתה אומר בשם המפרש או אינו אלא בכנוי (יד) ר' יונתן אומר הרי הוא אומר בכל שמי המיוחד לי בשם המפרש יכול אף בנבולין כן נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן ושמי שם מה להלן בבית הבחירה אף כאן בבית הבחירה ובמדינה בכנוי ר' יונתן אומר הרי הוא אומר בכל המקום אשר אזכיר את שמי הרי מקרא מסורס בכל המקום שאני נגלה עליך שם תהא מזכיר שמי והיכן אני נגלה עליך בבית הבחירה אף אתה לא תהא מזכיר שמי אלא בבית הבחירה מכאן ששם המפרש אסור לאומרו בנבולין. כה תברכו את בני ישראל אין לי ברכה אלא לישראל לגרים ולנשים ולעבדים (טו) מנין ת"ל ואני אברכם. למעלה בעמוד (טז) דקדקתי בבני ישראל שיש מקום שגרים בכללן ויש מקום שצריך רבויין. תניא אידך. כה תברכו את בני ישראל פנים כנגד פנים אתה אומר פנים כנגד פנים או אינו אלא פנים כנגד העורף ת"ל אמור להם כאדם שאומר להברו. כה תברכו את בני ישראל יכול (יז) בינו לבין עצמו ת"ל אמור להם שיהא כל הקהל כלו שומע. מנין שקוראין (יח) וחזן הכנסת אומר להם ת"ל אמור להם

תועפות ראם

שכיחא שכרות בגמרא ליתא וגי' רבינו שכתבו אינו מוכן ודו"ק. (ח) שריא שכינה כ"ל. (ט) שחרי כו' דלא כהר"ח ז"ל לתימך שפי' שם דמני נגד כתפיהם קאמר וכש"כ אם רוצים להגביה על ראשיהם במדינה דש"ד ועיין בחי' הגר"ל למסכת סוטה [ג' א'] ונענין משכ"ד אח"כ יש לתמוה כו' עיין להלן סי' ש"ט אות ס"ס צניאורי. (י) שכן וז"ל דלא כו' כ"ל וכ"ה בגמרא. (יא) שלא ס"ס וז"ל אלא וכ"ה בגמרא. (יב) מהני כ"ל וכ"ה בגמרא. (יג) צ"ל המקראות ט"ס במדינה אומר כ"ל. (יד) בכנוי ת"ל ושמו את שמי שמי כו' להלן לשם את שמו שם כו' הבחירה בבהמ"ק בשם המפרש ובמדינה כו' כ"ל ועיין הגר"ש סוטה [ג' א'] מה שהקשה ע"ז מה"כ פ' קדושים בספוק ולא תשבעו בשמי לשקר ואינתימית' דברי הרא"ש פ"ד דשבוטות סי' כ"ד עיי"ש וא"כ גם ה"כ שדרש בשמי כל שם שיש לי סמך אספא דקרא דכתיב את שם אלהיך ועיין ווי העמודים סי' ט' אות ד'. (טו) ולעבדים מנין, בגמרא סוטה [ג' א'] ליתא ועבדים משוחררין מנין ת"ל אמור להם לכולהו וכ"כ הרוקח סי' ש"ג אלא נשים ליתא שם בני' הרוקח וזהו א"ש מש"כ ה"כ צ"ח סי' קכ"ח דעיקר הברכה אינה אלא לישראל הזכרים כדכתיב בני ישראל והמנ"א שם סקל"ז השיג על ה"כ מניסרסא שלפניו, ועיין בספרי ובמדרש דבש נשא בני' רבינו. (טז) למעלה בעמוד, כוונת רבינו לעמוד שקדם זה העמוד והוא עמוד תמימי סי' קע"ו וכן בעמוד השני סי' מ"ז דקדק שם ביראים בזה עיי"ש ובגמרא חסר דקדוק רבינו בזה ועכ"ל כ' כאן בגמרא, לקמן בעמוד תמנ"א כו' ועיין בהקדמתי לח"א שהערתי בזה שם. (יז) יכול בינו לבין עצמו ת"ל כו', כ"ה בספרי אבל בסוטה [ג' א'] ליתא כה תברכו בקול רם אלא"ה בלשן ת"ל כו' ובגמרא הני' יכול בלשן בינו לבין עצמו ת"ל כו' [הגר"ח ד'] ועיין סוטה שם תוד"ה אלא"ה בלשן דלא אצריך אלא לר' יהודה דלא יליף ל' מנ"ש אלא מזה ע"כ והראה דמ"ה הביא רבינו לעיל סך דר' יהודה ודו"ק. (יח) לשון הגמרא שקורין אותו וחזן אמר להם אמרו ת"ל אמור להם ומיאו עכובא לא היו כו' חייב לברך ואמר אביי נקטינן לשנים כו' ותיבת אותו ס"ס וז"ל אותו, ובספרי פ' ל"ס ליתא ומנין שחזן ז"ל להם אמרו ת"ל אמור להם ופי' הסמ"ג עשין כ' על שם ר"ת (שבת) ברכות ז"ל א' ד"ה לא) שהחזן אמר להם אמרו והוא קריאת כהנים והחזן הוא שמש של הקהל ואינו ש"ל עכ"ל וכ"ה במדרש דבש פ' נשא פ"א סי' ד' אמר להם מכאן שהחזן צריך לומר להם שיהא ע"כ והוא מדברי הספרי וכתבו אח"כ במדרש שם

ספר עמוד ואיסורים נעשים ואדם נעשה רע לשמים ולא לבריות יראים קבו

ואמר אביי נקמינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא. (יט) שנאמר אמור להם מיהו עיכובא לא הוי שלא לברך אע"פ שחזן אינו חייב לומר לו לברך חייב לברך. אמר ר' יהושע בן לוי [ג"כ] כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בנ' [עשה] שנאמר כה תברכו ושמו את שמי ואמור להם. ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה לדוכן בשעה שהגיע שליח צבור בעבודה. שוב אינו עולה שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ויורד מעשות החטאת והעולה והשלמים מה להלן בעבודה אף כאן לדורות בעבודה. ותניא ר' אושעיה אומר לא שנו אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה. פי' עקר רגליו בברכת עבודה אע"פ שלא הגיע למעמד שהוא מברך. ואמר ר' שמעון בן פוי (כ) כל כהן שלא נמל את ידיו לא ישא את כפיו שנאמר וישא ידיו כדש וברכו את ה'. מאי מברך (כא) אמר ר' זירא אמר רב חסדא (כב) אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה. כי עקר כרעיה מאי אומר יהר"מ ה"א ואלהי אבותינו שתחא ברכה שצויתנו לברך את עמך ישראל בלא מכשול ובלא. עון כי מהדר אפיה מאי קאמר פי' לאחר סיום ברכת כהנים אדכריה רב יוסף (כג) לרב עוקבא ודרש רבון של עולם עשינו מה שגזרת עלינו עשה כה שהבטחתנו כדכתיב ואני אברכם. ואמר רב חסדא [ג"כ] אין הכהנים רשאים להתחיל עד (כד) שיכלה אמן מפי הקורא ואין הצבור רשאים לענות עד שתכלה הברכה מפי הכהנים ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת.

תועפות ראם

שם פירוש הדברים וכמ"ל אביי בנמרל דקוסה ח"ל המדרש שם אח"כ אם שני כהנים הם שיעלו לדוכן לריק שיאמר להם החזן "כהנים זכרו" ואם אינו אלא כהן אחד ח"ל לומר שנאמר אמור להם לשנים עכ"ל. ורואינן בפי' מהר"ז למדרש שם גד"ה שהחזן לריק לומר להם שכתב "ו"ע אך אומר אביי סהם דמשמע שהם דברי עמנו והוא מפורש בספרי אם לא שנאמר שהעתיק וטספ בספרי מהנמרל דברי אביי" ודבריו תמוהין הלא אביי חידש לן לאחד אינו קורא כהן ודלא כרנב"ל בירושלמי המובא בתוס' סוטה ל"ח סע"א ודבר זה נראה בספרי דמש"ה לא חיקשי לרנב"ל ואולי ט"ס בדבריו וז"ל "במדרש" תחת מש"כ בספרי אבל פשוט דל"ק מדרגה המדרש לאביי מדרש במד"ר הוא אחרון לאביי, וכ"ה דעת רבינו היראים כפי' ר"ת והסמ"ג וז"ל כהן מגין שקוראין וחזן הכנסת אומר להם ח"ל כו' ולא כתב אומר להם "אמרו" להורות לן דהיינו הך שקוראין שהוא קריאת כהנים ותו לא מיד ודלא כהס"ס חדש שכתב בנאור דברי רבינו דחרתי אמר. (א) שיהא קורא אותן בשם כהנים וכמו שהביא בסמוך דברי אביי לשנים קורא כהנים וז"ל מגין שקורין אותן. (ב) שצריך שיקרא להם מלה במלה ח"ל וחזן אומר להם אמרו, דבאמת רבינו לא הביא אלא דברי הספרי ותו לא. ורואינן מהכח"ל שלפנינו שלא כתב חזית אמרו והוא ברור אלא שמש"כ בנדפס ומיהו עיכובא לא הוי כו' תמוה שהרי החזן חייב לומר להם שנאמר אמור להם ואין כתב רבינו ואע"פ שחזן אינו חייב לומר לו. והנכון כפי' הכח"ל שלפנינו שכתב ומיהו עיכובא כו' עד חייב לברך אחר דברי אביי שנאמר אמור להם קורא שנאמר אמור להם עו"ל רבינו דלפ"ה חייב לברך וכמ"ל התוס' מנחות מ"ח א' ד"ה כל בשם ר"ת ורבינו ס"ל יותר מזה דמדלוריתא חייב לברך ובירושלמי ברכות ספ"ה אמרו כהן עומד בבהכ"ל ואינו נושא את כפיו עובר בעשה. ובהס"ס שחילוקא קב"ה את ט' תקסא דברי הירושלמי דלמי רבותא יש בזה דעומד בבהכ"ל עובר בעשה עיי"ש ואינו אומר דקמ"ל אף שהוא כהן אחד ואין מחוייבין לקרותו אפ"ה עובר בעשה אם אינו מברך וכמ"ל דחייב לברך לאסוקי משיטת ר"פ שהביא הסור או"ח סי' קכ"ח ועיי"ש בפרטיה ובסנהדרין מהל"ח לדעת הסור מובהר לעלות כהן אחד אף שלא קראוהו לעלות ואם אינו עולה עובר בעשה וזהו דעת הרא"ש כלן ועיי"ן ס' האשכול ה' ב"כ ונחל אשכול שם. ובתניא רבתי סי' ה' כתב אם היה הכהן המברך אחד מתחיל לברך מעצמו וס"ל מקרא אותו מלה במלה כמו שאמרנו הוי כהנים שנים כו' אין מתחילין לברך עד שיקרא להם ש"ס תחלה ויאמר להם כהנים כו' וכ' שם בביאורי מהר"ם א"ת י"ב אם היה וכו' דעת המחבר כדעת הר"פ שהביא הסור סי' קכ"ח שאל"ה לקרות ליחיד כיון דנפק"ל מאמור להם ואין קן דעת הסור והפוסקים עכ"ל ובמחכ"ת חז"ל בחר איפכא לדעת המחבר דלא כהר"פ אלא כהסור והפוסקים דאף לאחד ש"ס מקרא אותו מלה במלה ומה שאמר מתחיל לברך מעצמו דברי אביי הוא לאחד אינו קורא ומ"מ מחוייב לעלות מעצמו כנ"ל וביאור ענין יהודה נספר והזכיר סדר נשא כתב ולישנא דס' יראים לריק חיקון קאח עכ"ל ולפמש"כ בכת"י אתי שפיר. (יט) לאחד אינו קורא. בסו"ל נמניה כ"כ ז' כ' לשון הנמ' דקוסה דל"ה לאחד ח"ל אלא כהן ובאמת לפנינו אינו כן ונראה שס"ס שם חזית אלא. (ב) ר' שמעון בן פוי. וכ"ה ברי"ף ורואינן מגילה פ"ג ס"ס כ"ב. (בא) ואמר ר' אלעזר מימי לא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך כו' כנ"ל וכ"ה בנדפס. עיי' בס' יתא ורדים מהר"ם א"ה הלוי חז"ל כלל א' סי' י"ג שפי' שם מהר"ם ב"ח מ"ס ר"א בר"ש לא נשאתי כפי בלא ברכה כמ"ל מהר"עב"ז בהקדמת סידורו סי' ס"ח סולם בית אל עפמש"כ בס' הוהר דאסור להצביא את ידיו כ"ל בתפלה או בברכה ועיי"ן סי' ס"ד שהר"א הלוי כ' עיי' שסגנון התלמוד לא משמע הכי דקאי אשאר ברכות דמיד בחר הכי מפרש תלמודא ואומר מאי מברך ואמר דמברך אשר קדשנו בקדושתו עכ"ל והסמ"ד ח"ל אף ד' דור ז' אחר המורבן כתב ע"ש ספר אחד לשמעון ר"א בן שמעון אותיות שמעון ואולי היה משבשו עכ"ל ומאחר שהיה כהן ח"ל להיות כ"ל משבשו לוי ואולי נמל האם היה משבשו שמעון ועיי' בביורי ברכה להרב"ל או"ח סי' קכ"ח ודו"ק: (כב) ונוסחת היראים הנדפס בא"י [אמ"ה] אשר קב"ו לברך כו' וכ"ה השאלות סי' קכ"ה ועיי"ש בהס"ס א"ת י"ב ובמחזור ויטרי ד' גרלין סי' ק"ל כתוב אשר קב"ו ועיי"ש שהוגה אשר קדשנו בקש"ל ובחיטין מ' סע"א אקב"ו עיי"ש במנחת חינוך שהגיה אשר קדשנו בקש"ל. והס"ס חדש הנה דברי רבינו אשר קדשנו בקש"ל כפי' ה"ס והפוסקים ובאמת כ"ה ביראים אשר לפנינו. ואולי יש בנוסחת הברכה האתח חלוק נוסחתה. (כג) אדכריה רב יוסף לרב עוקבא וכו' ובנדפס הני' אדכריה רב חסדא לרבנא עוקבא וכו'. וכ"ה לפנינו בסופה וכמ"ל בספחים קס"ו ז' ועיי' חולין ל"ב א'. (כד) עד שיכלה אמן כו' לשון הגמ' לפנינו סוטה ל"ס ז' אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה דבור מפי הקורא ופירש"ל דבור כהנים ודברי רבינו לא יכלתי לכון אם לא בס"ס שחזית אמן ז"ל בסמוך ואין הצבור רשאי לענות אמן עד שתכלה כו'. ובנדפס אין

ספר עמורז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

עד שיכלה אמן מפי (כה) ש"צ בשים שלום. ובשעה שהכהנים מברכין את העם במקדש מה היו אומרים מפרש בסוטה פ' אלו נאמרין מאי קראי אמרי ולא פרשתים אחרי שבגבולין אינן נוהגין דא"ר חייא [מ' ה'] כל האומר בגבולין אינו אלא טועה. וחילוק אצבעות ידי כהנים לא ידעתי מהיכן אך בקבלה נהגו בן ושמעתי שיש במדרש (כו) מציין מן ההרכים מבין חרכי אצבעות ידי כהנים. קרי אלו ל"ו מצות התלוין [בדיבור] (כו) וסימן לדבר כאשר דבר ה' ביד משה לו ל"ו בנימטריא הכי הו.

תועפות ראם

אין הכהנים רשאים לכוף קשרי אצבעותיהן עד שיכלה אמן מפי הכהן ובש"ס איתא עד שיחזירו פניהם מן הכבוד והנראה ברור שחסר בדברי היראים ואחר אצבעותיהן ז"ל עד שיחזירו פניהם מן הכבוד ואין הקורא ראוי לקרות כהנים עד שיכלה אמן כו' והמעתיק דלג מעד הראשון לעד השני והשם חדש לא הניס מזה. (כה) עד שיכלה אמן מפי ש"צ בשים שלום. אינו מובן וכי הש"צ אומר אמן אחר ברכת עלמו ואפשר דלפי שיטת הסוברים בברכות מ"ה ב' דבסוף ברכות הר"ז משובח לעומת אמן אחר ברכת עלמו ע"י כהר"ש פ"ז דברכות סי' י' וא"כ א"ש גירסת רבינו. אולם סי' ברכה אחרת מאי היא. ונראה דהיינו רבון העולמים ע"י שו"ע או"ח סי' קכ"ח סעי' י"ח בהג"ה ובאור הגר"א שם ס"ק מ' ובהעמק שאלה סי' קכ"ה אות י' אבל בגדפס איתא אין הכהנים ראשין להחזיר פניהם מן הכבוד עד שיתחיל ש"צ בשים שלום והרש"ל בח"ס שם כתב לאו דוקא אלא כלומר שראויין להתחיל שים שלום דהיינו מיד אחר אמן וכן מוכח מפרש"י עכ"ל ובספר שו"ת בית אב חלק ח"י אברהם ס"ס ל"ד כתב לתמוה על פרש"י סוטה ל"ט ב' שכתב וכשכלה אמן אחרון מפי כבוד הם מחזירין פניהם וכופפין קשריהן אם רוצים וש"ס מתחיל שים שלום כו' דזהו נגד מ"ה ר"ח ב"ש שם אין הכהנים ראשין להחזיר פניהם מן הכבוד עד שמתחיל ש"צ בשים כו' ופלא על מפרשי הש"ס שלא הרגישו בזה עכ"ל ולא ראה דברי מהרש"ל שהרגיש בזה ופי' משום זה לאו דוקא כו'. (כו) במדרש. שה"ס רבה פ"ב ותנחומא נשא ס"ח פסיקתא דר"כ פס"ו. (כו) המוסגר הנהתי. והפסוק כאשר דבר וגו' הוא בגמרא דבר י"ז ה' והשגגה ל"ו שכתב רבינו הוא משום דמדיח מן החייבי סקילה אזהרתו דכתיב ולא ישמע על פיך והוא מן הלוי י"ב וא"כ אין נמנים אלא לאחד וספיר השגגה מדויק עם לא ירע לבקר בתוך לו שכתב רבינו ריש סי' רמ"ג וחסר בפנים הספר.